

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

Π.Μ.Σ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Διπλωματική Εργασία με Θέμα :

**«Παραγωγή και ρόλος της «πληροφόρησης» (intelligence) στη διαδικασία
διαπραγμάτευσης διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΜΕΓΓΟΣ

Ιούνιος 2016

*Αφιερώνεται στους συναδέλφους που
με ενέπνευσαν, με βοήθησαν και μου συμπαράστηκαν
και ιδιαιτέρως τον Δημήτρη, τον Μιχάλη, τον Κωνσταντίνο και τον Απόστολο*

Τους ευχαριστώ από βάθους καρδιάς !

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΔΔΚΠΒΑ	Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΔΚΠΒΑ	Διεθνή Καθεστώτα Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης
δ.κ.σ	Διεθνές Κοινό Συμφέρον
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΒΑ	Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΣΣΜ	Σύνοδος των Συμβαλλομένων Μερών
CIA	Central Intelligence Agency
COMINT	Communications Intelligence
DCI	Director of Central Intelligence
DNI	Director of National Intelligence
ELINT	Electronic Intelligence
FISINT	Foreign Instrumentation Signals Intelligence
GEOINT	Geospatial Intelligence

HUMINT	Human Intelligence
IC	Intelligence Community
IMINT	Imagery Intelligence
MASINT	Measurement and Signatures Intelligence
OSINT	Open-Source Intelligence
SIGINT	Signals Intelligence

Περιεχόμενα

Συνοπτικές Σημειώσεις.....	3
Πρόλογος.....	8
Εισαγωγικό σημείωμα	11
Α΄ ΜΕΡΟΣ : Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης - «Πληροφόρηση» (intelligence): Συνοπτική Θεωρητική Εξέταση Δύο Ανεξάρτητων Χώρων	14
Κεφάλαιο 1 ^ο : Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης	15
1.1 Τι είναι διεθνές καθεστώς	15
1.2 Ποια είναι τα διεθνή καθεστάτα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης ...	17
1.3 Η διαδικασία διαπραγμάτευσης των διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης	18
Κεφάλαιο 2 ^ο : «Πληροφόρηση» (intelligence)	21
2.1 Διαχωρισμός των εννοιών της «πληροφόρησης» και του «intelligence» από άλλες έννοιες των ιδίων λέξεων.	21
2.2 Βασικές έννοιες της πληροφόρησης	23
2.2.1 Πληροφόρηση (intelligence)	23
2.2.2 Κατασκοπεία (Espionage).....	24
2.2.3 Αντιπληροφόρηση (Counterintelligence).....	25
2.2.4 Καλυμμένες Επιχειρήσεις.....	25
2.3 Κύκλος πληροφοριών	26
2.4 Κατηγορίες πληροφοριών αναλόγως της πηγής	28
2.4.1 Πηγή Πληροφοριών	28
2.4.2 Κατηγορίες	28

2.5	Υπηρεσίες πληροφοριών.....	29
2.5.1	Κρατικές.....	29
2.5.2	Ιδιωτικές.....	31
2.6	Κοινότητα Πληροφοριών (IC)	35
2.7	Είδη (στρατηγική, «τακτική») «πληροφόρησης»	35
Β΄ ΜΕΡΟΣ : «Πληροφόρηση» (intelligence) και Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης.....		38
Κεφάλαιο 3 ^ο : Ρόλος της «Πληροφόρησης» (intelligence) στις Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης.....		39
3.1	Γενικά.....	39
3.2	Ρόλος της «πληροφόρησης» στις Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	42
3.3	Θέματα Αμιγώς «Πληροφοριακά»	50
3.4	Γενική και Κατ'αίτηση (Στρατηγική ή Τακτική – Διαπραγματευτική) «Πληροφόρηση».....	52
Κεφάλαιο 4 ^ο : Εθνική Ασφάλεια		54
4.1	Γενικά.....	54
4.2	Επιμέρους ειδικά ζητήματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης και η σχέση τους με την εθνική ασφάλεια.....	58
4.2.1	Τρόφιμα.....	58
4.2.2	Νερό	59
4.2.3	Ενέργεια	59
4.2.4	Έντονα Καιρικά Φαινόμενα.....	60
4.2.5	Αρκτική.....	61

Κεφάλαιο 5 ^ο : Επιστημονικά Δεδομένα – Επαναδιαπραγμάτευση	62
5.1 Γενικά.....	62
5.2 Επαναδιαπραγμάτευση.....	66
Κεφάλαιο 6 ^ο : Κίνητρα - Αντικίνητρα	67
6.1 Λόγοι Συμμετοχής της «Πληροφόρησης» - Προτεραιότητες	67
6.2 Λόγοι Συμμετοχής της «Πληροφόρησης» (από οπτικής δ.κ.σ.)	69
6.3 Αντικίνητρα Συμμετοχής της «Πληροφόρησης»	70
Αντί Επιλόγου	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74
Ελληνική	74
Ξενόγλωσση	74
Ιστοσελίδες	76

Πρόλογος

Στην επιτακτική ανάγκη υλοποίησης του οράματος της βιώσιμης ανάπτυξης, ένας εκ των τριών πυλώνων της οποίας είναι ο περιβαλλοντικός, η δημιουργία διεθνών καθεστώτων που αντιμετωπίζουν τέτοια επιμέρους ζητήματα αναδεικνύεται ως η επικρατέστερη πρακτική μέθοδος εφαρμογής των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, υλοποιώντας τους επιμέρους δομικούς λίθους οικοδόμησης ενός παγκόσμιου μοντέλου ανάπτυξης που να ανταποκρίνεται στο παραπάνω όραμα.

Τα διεθνή καθεστώτα που αναφέρθηκαν παραπάνω, προκύπτουν από πολυμερείς διαπραγματεύσεις, οι οποίες τείνουν να παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και μια σχετική διαδικαστική ομοιογένεια. Από την άλλη, η αναφερόμενη στον τίτλο του θέματος, αλλά και παρακάτω πλέον, ως «πληροφόρηση», χρησιμοποιείται για την απόδοση αυτού που στην αγγλική ορολογία απαντάται ως “intelligence” και αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της κρατικής και όχι μόνο, λειτουργίας. Βασικό ερώτημα της παρούσας διπλωματικής εργασίας στο οποίο θα προσπαθήσω να απαντήσω είναι κατά πόσο μπορεί η «πληροφόρηση», με ποιο ρόλο και με ποιο τρόπο, να αποτελέσει κομμάτι της διαδικασίας αυτών των διαπραγματεύσεων και να συμβάλλει σε αυτές.

Βασικό γνώρισμα της «πληροφόρησης» είναι η μυστικότητα. Μυστικότητα η οποία έχει να κάνει τόσο με τις πληροφορίες αυτές καθαυτές, όσο και με τις μεθόδους συλλογής, ανάλυσης και επεξεργασίας τους αλλά και τις πηγές αυτών των πληροφοριών, τα όργανα και τις υπηρεσίες και τον τρόπο λειτουργίας τους. Κυρίως λόγω της μυστικότητας αυτής, η εύρεση στοιχείων που να αφορούν τις εν λόγω δράσεις, στα πλαίσια ακαδημαϊκής έρευνας, είναι από δυσχερής έως αδύνατη και αυτό αποτέλεσε και την μεγαλύτερη δυσκολία στη σύνταξη της παρούσας εργασίας.

Πρωτοπόρος στη διαφάνεια γενικότερα της λειτουργίας του κράτους αλλά και της «πληροφόρησης», οι Η.Π.Α. παρουσιάζουν την μεγαλύτερη ακαδημαϊκή ενασχόληση με το εν λόγω αντικείμενο, για τον επιπλέον λόγο ότι έχουν μία από τις μεγαλύτερες Κοινότητες Πληροφοριών, η οποία δρα σε παγκόσμιο επίπεδο,

ακολουθώντας βέβαια την εξωτερική πολιτική της χώρας. Για το λόγο αυτό, το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας και τα περισσότερα παραδείγματα, αναφέρονται στην «πληροφόρηση» των Η.Π.Α.

Λόγω της ευρείας χρήσης των αγγλικών όρων στη βιβλιογραφία της πληροφόρησης αλλά και στη διεθνές σύστημα των πληροφοριών και του γεγονότος επίσης ότι το αντικείμενο αυτό δεν έχει τύχει ενδελεχούς και συστηματικής μελέτης ακόμα στην ελληνική βιβλιογραφία, τόσο ώστε να υπάρχει τυποποίηση στη χρησιμοποιούμενη ορολογία, κρίθηκε σκόπιμο σε πολλούς όρους του τομέα της πληροφόρησης να δίνεται σε παρένθεση και ο αγγλικός όρος, προκειμένου να μην δημιουργούνται παρανοήσεις από την αποδιδόμενη από το συγγραφέα ερμηνεία των όρων.

Απαντώντας στο ρητορικό ερώτημα που θέτει ο καθηγητής κ. Ευάγγελος Ραυτόπουλος στον πρόλογο του βιβλίου του για τις διαπραγματεύσεις αυτές¹, θα ήθελα να επισημάνω ότι η ατομική μου «πλεύση» στην πολύπλοκη αυτή διαδικασία διαπραγματεύσεων και δή στην εμπλοκή της «πληροφόρησης» σε αυτήν, συνοψίζεται μόνο στην «πρόθεση έκδοσης εισιτηρίου γι' αυτό το ταξίδι» και ως εκ τούτου η ανάπτυξη του θέματος στην παρούσα εργασία οικοδομείται στην εμπειρία των καθηγητών μου, αλλά και όσων είχαν την έμπνευση να γράψουν ή να μου μεταφέρουν τις εμπειρίες τους.

Κλείνοντας τον πρόλογο θα ήταν μεγάλη μου παράλειψη να μην εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους με οποιοδήποτε τρόπο συνέβαλαν στη συγγραφή αυτής της εργασίας. Και θα ξεκινήσω με τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ευάγγελο Ραυτόπουλο, του οποίου η εμπνευσμένη διδασκαλία, ιδιαίτερος στο μάθημα των διαπραγματεύσεων, εξωτερίκευσε το έμφυτο ενδιαφέρον μου για τις

¹ Ευάγγελος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ*, Αθήνα, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2014.

διαπραγματεύσεις και να τον ευχαριστήσω ιδιαιτέρως γιατί παρά τη διαφαινόμενη δυσκολία του εγχειρήματος στήριξε την επιλογή μου, αναλαμβάνοντας την επίβλεψη της εργασίας μου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες επίσης, θα ήθελα να απευθύνω στον καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο, εκ των ελαχίστων ασχολουμένων ακαδημαϊκά με την πληροφόρηση, στην Ελλάδα, ο οποίος παρά το βεβαρημένο του πρόγραμμα με βοήθησε πάρα πολύ στην προσέγγιση του θέματος και στην αναζήτηση των πηγών. Επίσης, σημαντική βοήθεια αποτέλεσαν οι συζητήσεις μαζί τους και το υλικό προς μελέτη το οποίο μου έδωσε ο Δρ. Αθανάσιος Δρούγος, μαχόμενος ειδικός αναλυτής σε διεθνή θέματα αλλά και ο Δρ. Γεώργιος Κωστάκος, πρώην υψηλόβαθμο στέλεχος του ΟΗΕ, ιδίως στα περιβαλλοντικά θέματα και ενεργό μέλος της διεθνούς κοινωνίας, με συνεχιζόμενη πολλαπλή δράση στα ζητήματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης.

Τέλος, αλλά όχι τελευταίους, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου και ιδιαιτέρως τον Δημήτρη, τον Μιχάλη, τον Κωνσταντίνο και τον Απόστολο, στους οποίους και αφιερώνεται το παρόν πόνημα, οι οποίοι με ενέπνευσαν, με βοήθησαν και μου συμπαραστάθηκαν.

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ιδέα της εξέτασης του θέματος της παρούσας εργασίας προέκυψε κατά τη διάρκεια του μαθήματος των διαπραγματεύσεων², όταν ο καθηγητής Ευάγγελος Ραυτόπουλος ομιλούσε περί υποκειμενικών πλαισιώσεων της διαπραγμάτευσης. Η πρόσφατη εκπαίδευση μου ως Αξιωματικού του Ελληνικού Στρατού σε θέματα πληροφοριών, μου δημιούργησε την απορία κατά πόσο η πληροφόρηση μπορούσε να προσφέρει στον προσδιορισμό και την διαχείριση των υποκειμενικών πλαισιώσεων και κατά πόσο αυτό γινόταν στην πράξη. Δηλαδή, κατά πόσο οι υπηρεσίες πληροφοριών παρείχαν στην ομάδα διαπραγμάτευσης πληροφορίες σχετικές με τις υποκειμενικές πλαισιώσεις των διεθνών διαπραγματεύσεων εν γένει και ειδικότερα των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων.

Από το μερικό αντικείμενο των υποκειμενικών πλαισιώσεων, το οποίο μου εμφύτευσε την ιδέα, έφτασα στον προβληματισμό κατά πόσο και σε άλλα επιμέρους αντικείμενα ή στο σύνολο τους αυτοί οι δύο «κόσμοι»³ συμπλέκονται, αλληλεπιδρούν, συνεργάζονται, αντιστρατεύονται ή αγνοούν ο ένας τον άλλο και κατά πόσο, αν δε γίνεται κάτι από όλα αυτά, θα μπορούσε θεωρητικά να αλλάξει κάτι στη μεταξύ τους σχέση ώστε να προαχθούν οι διαπραγματεύσεις αυτές.

Για την εξέταση του θέματος, κρίθηκε σκόπιμη κατ'αρχάς, η παρουσίαση βασικών γνώσεων για τα δύο γνωσιακά αντικείμενα, των Διαπραγματεύσεων Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΔΔΚΠΒΑ) και της «πληροφόρησης». Αυτό γίνεται στο Α' Μέρος της εργασίας, στο 1ο και 2ο κεφάλαιο αντίστοιχα και επειδή, η εργασία γράφεται στα πλαίσια του συγκεκριμένου ΠΜΣ,

² Θεωρία και Τεχνικές των Διεθνών Διαπραγματεύσεων, ΠΜΣ: Διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Περιφερειακές Σπουδές, ειδίκευση στην Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

³ Ως δύο «κόσμοι» αναφέρονται αφενός όσοι ως εμπειρογνώμονες ασχολούνται με τις περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις αφετέρου, όσοι ασχολούνται με τις πληροφορίες.

δόθηκε περισσότερη βαρύτητα στην παρουσίαση του αντικείμενου της «πληροφόρησης», ως μη οικείου με το αμιγές γνωσιακό υπόβαθρο του ΠΜΣ.

Στο Β' Μέρος, εξετάζεται το κυρίως αντικείμενο της εργασίας, η αλληλεπίδραση δηλαδή της «πληροφόρησης» με τις ΔΔΚΠΒΑ. Συγκεκριμένα, στο 3ο κεφάλαιο δίνεται ο ρόλος της «πληροφόρησης», με τις διάφορες μορφές του αλλά και αναλόγως προς τα ειδικότερα πεδία αναφοράς των ΔΔΚΠΒΑ. Ακολουθεί στο 4ο και 5ο κεφάλαιο, εκτενέστερη ανάλυση των δύο κυριότερων θεμάτων που συνδέουν την «πληροφόρηση» με τις ΔΔΚΠΒΑ, της εθνικής ασφάλειας και των επιστημονικών δεδομένων. Το μεν πρώτο, η εθνική ασφάλεια, αφορά την προσέγγιση της σύνδεσης αυτής υπό το πρίσμα του κλασσικού πεδίου ενδιαφέροντος της «πληροφόρησης», το δε δεύτερο, τα επιστημονικά δεδομένα, αποτελεί την ιστορικότερη και άκρως σημαντική συνεισφορά της «πληροφόρησης», στις ΔΔΚΠΒΑ.

Η εθνική ασφάλεια, αποτέλεσε ιστορικά και συνεχίζει να αποτελεί, την κυρίαρχη αποστολή των υπηρεσιών πληροφοριών. Και δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί υπαρκτή, οποιαδήποτε σοβαρή ενασχόληση των υπηρεσιών αυτών με ένα θέμα, χωρίς το θέμα αυτό να συνδέεται με την εθνική ασφάλεια. Έτσι λοιπόν η εξέταση του συνδέσμου μεταξύ των ΠΒΑ θεμάτων και της εθνικής ασφάλειας αναδεικνύει ταυτόχρονα και τη δυνατότητα εμπλοκής της «πληροφόρησης», στις ΔΔΚΠΒΑ.

Ανάμεσα στις πληροφορίες που συλλέγουν τα τεχνικά μέσα των υπηρεσιών πληροφοριών υπάρχουν πάρα πολλά επιστημονικά δεδομένα τα οποία είναι χρήσιμα στην επιστημονική κοινότητα η οποία ασχολείται με την επιστημονική τεκμηρίωση των πεδίων αναφοράς των ΔΔΚΠΒΑ και την εξεύρεση των επιστημονικά προσφορότερων λύσεων για την επίλυση των ζητημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα υπό διαπραγμάτευση καθεστώτα. Η παροχή των στοιχείων αυτών είναι μια πάρα πολύ σημαντική προσφορά της «πληροφόρησης», στις ΔΔΚΠΒΑ και εξετάζεται για το λόγο αυτό σε ιδιαίτερο κεφάλαιο, με αναφορά σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Αφού παρουσιαστούν η παραγωγή της «πληροφόρησης» και ο ρόλος που παίζει στις ΔΔΚΠΒΑ, πρακτικά αλλά και δυνητικά , εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους κάθε ένας από τους δύο αυτούς διαφορετικούς «κόσμους» θα ήθελε την εμπλοκή της «πληροφόρησης», στις ΔΔΚΠΒΑ. Επίσης, αναφέρονται και λόγοι για τους οποίους κάτι τέτοιο δε θα έπρεπε να συμβεί.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

**Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και
Βιώσιμης Ανάπτυξης - «Πληροφόρηση» (intelligence) :**

Συνοπτική Θεωρητική Εξέταση Δύο Ανεξάρτητων Χώρων

Κεφάλαιο 1^ο

Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης

«Το κείμενο της Συμφωνίας του Παρισιού επιτρέπει σε κάθε αντιπροσωπεία να γυρίσει σπίτι με το κεφάλι ψηλά»⁴

Laurent Fabius

1.1 Τι είναι διεθνές καθεστώς

Σε αντίθεση με το τι συμβαίνει στον ιδιωτικό μας βίο αλλά και στις ιδιωτικές σχέσεις, οι οποίες εντάσσονται στα πλαίσια ενός εθνικού έννομου καθεστώτος, εντός του οποίου η εξουσία είναι δομημένη κάθεται, η φύση της διεθνούς κοινωνίας είναι τέτοια ώστε η εξουσία δομείται οριζόντια.⁵

Η κατανόηση της οριζόντιας αυτής τάξης δικαίου συντελείται ολοκληρωμένα με την σχεσιακή θεώρηση του διεθνούς δικαίου, παρά με την άκαμπτη θεωρία του θετικισμού.⁶ Τα διεθνή ζητήματα δεν αντιμετωπίζονται στα πλαίσια ενός συνολικού, κάθετα δομημένου, διεθνούς εξουσιαστικού καθεστώτος, αλλά στα πλαίσια του κατά περίπτωση, άμεσα και αδιάρρηκτα συνδεδεμένου με το πεδίο αναφοράς του, διαμορφούμενου συμβατικού καθεστώτος.⁷

Ως διεθνή καθεστώτα ορίζονται κατά τον Stephen D. Krasner «αρχές, πρότυπα, κανόνες και διαδικασίες λήψης απόφασης γύρω από τα οποία συγκλίνουν οι προσδοκίες των δρώντων σε μια συγκεκριμένη θεματική περιοχή»⁸. Ο παραπάνω ορισμός, αν και ευρύτερα αποδεκτός, είναι αρκετά ευρύς και ταυτόχρονα αρκετά

⁴ Μήνυμα του Υπουργού Εξωτερικών της Γαλλίας και Προέδρου της 21^{ης} Συνόδου των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, Laurent Fabius, στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Twitter, κατά την κατάθεση του τελικού κειμένου της υπό διαπραγμάτευση συμφωνίας, στις 12/12/2015, <https://twitter.com/UNFCCC/status/675633227302834177?s=17> (12/12/2015)

⁵ Ευάγγελος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή PLUS ULTRA*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006., σελ. xvii, 3.

⁶ *Ibid.*, σελ. xv, 2.

⁷ *Ibid.*, σελ. xv, xvi

⁸ Stephen D. KRASNER, "Structural causes and regime consequences: regimes as intervening variables," *International Organization*, 1982, vol. 36, no. 02, p. 185.

στενός, αδυνατώντας να δώσει μια συγκεκριμένη και ταυτόχρονα ολοκληρωμένη εικόνα, αλλά και να χρησιμεύσει ως κριτήριο υπαγωγής μιας διεθνούς συμπεριφοράς στο δόγμα του διεθνούς καθεστώτος.⁹ Οι αρχές αποτελούν θεωρητικές δηλώσεις πεποιθήσεων που διατρέχουν το καθεστώς όπως και άλλα διαφορετικά μεν, αλλά του ιδίου θεματικού πεδίου (π.χ. περιβάλλοντος), συμβατικά καθεστώτα, ενώ οι κανόνες αφορούν συγκεκριμένες επιταγές ή απαγορεύσεις, συνήθως αναφερόμενοι σε συγκεκριμένα καθεστώτα. Οι διαδικασίες αφορούν εκτός των μεθόδων λήψης απόφασης ενός καθεστώτος, τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί καθώς και άλλες πρακτικές συλλογικών επιλογών.¹⁰ Μία από αυτές τις διαδικασίες είναι και η διαδικασία διαπραγμάτευσης, την οποία εξετάζουμε στην παρούσα εργασία.

Πρόκειται, με άλλα λόγια, για ολοκληρωμένα συστήματα που ρυθμίζουν, διαχειρίζονται και ελέγχουν σε διεθνικό ή διακρατικό επίπεδο, ένα συγκεκριμένο ζήτημα και τα οποία αναπτύσσονται, κατά κανόνα, από κράτη, μέσω συμβάσεων οι οποίες είναι αποτέλεσμα πολυμερών διαπραγματεύσεων.¹¹

Ειδικότερα για τα συμβατικά καθεστώτα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης διεθνούς κοινού συμφέροντος, τα οποία συγκεκριμένα αποτελούν το κυρίως θέμα της παρούσας μελέτης, η έμφαση πρέπει να δοθεί στο ότι η καθεστωτική λειτουργία τους αιματοδοτείται, όπως λέει χαρακτηριστικά ο Ε. Ραυτόπουλος, από την ιδιαίτερη διασύνδεση της με το σχετικό εσωτερικό και εξωτερικό πεδίο αναφοράς¹² καθώς επίσης και στο γεγονός ότι η διαπραγματευτική διαδικασία των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών, μέσα από τις οποίες προκύπτουν, εντάσσεται στη διαμόρφωση της καθεστωτικής σχέσης αλλά και στην εξέλιξη της¹³, όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω.

⁹ Oran R. YOUNG, "INTERNATIONAL REGIMES: Toward a New Theory of Institutions," *World Politics*, 1986, vol. 39, no. 1, pp. 104–122.

¹⁰ Εμμανουέλα ΔΟΥΣΗ, *Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση σε Κρίση: Ρίο+20: Υποσχέσεις με Αβέβαιη Εφαρμογή*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2014., σελ 152

¹¹ *Ibid.*, σελ 153

¹² Ε. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή PLUS ULTRA*, *cited.*, σελ 4

¹³ *Ibid.*, σελ. xvi

1.2 Ποια είναι τα διεθνή καθεστώτα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης

Αδιαμφισβήτητα, η σημαντικότερη ιστορική στιγμή, τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και την βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και την εξελιγμένη φάση εννοιολογικής προσέγγισης του αναπτυξιακού φαινομένου, μέσα από την οποία σχετίζονται πλέον το περιβάλλον και η ανάπτυξη, είναι η Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, στο Ρίο, το 1992. Εκεί, τόσο η διεθνής κοινότητα αλλά και τα μέλη της εξελιγμένης μορφής της διεθνούς κοινωνίας, αποφάσισαν αρχικά την αποδοχή της σφαιρικότητας της ανάπτυξης και ταυτόχρονα, ισότιμα με την οικονομική και κοινωνική συνιστώσα συμπεριέλαβαν και την προστασία του περιβάλλοντος, ως πυλώνα της βιώσιμης πλέον ανάπτυξης.¹⁴

Βέβαια, η δημιουργία των διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης (ΔΚΠΒΑ) δεν άρχισε το 1992 αλλά, πλέον του ενός αιώνας ενωρίτερα. Ήδη από το 1857 μέχρι σήμερα είναι καταγεγραμμένες 1260 πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες, διαφόρων τύπων ¹⁵. Τα ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζουν αυτές οι συμφωνίες εκτός από γενικά περιβαλλοντικά θέματα, περιλαμβάνουν πληθώρα εξειδικευμένων θεμάτων που έχουν να κάνουν με την προστασία της φύσης, της χλωρίδας και της πανίδας, το θαλάσσιο περιβάλλον, τα εσωτερικά ύδατα, τα απόβλητα και χημικά, την ατμόσφαιρα, την ενέργεια, το πολιτιστικό περιβάλλον, την υγεία, το εμπόριο, την οικονομία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και διάφορα άλλα εξειδικευμένα ζητήματα ΠΒΑ.

Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων συμφωνιών είναι: η Διεθνής Σύμβαση για τη ρύθμιση της φάλαινοθηρίας (Ουάσινγκτον, 1946), η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία φυτών, του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (Ρώμη, 1951), η Συνθήκη για την Ανταρκτική (Ουάσινγκτον, 1959), η Συνθήκη για τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων (Νέα Υόρκη, 1968), η Σύμβαση για την προστασία των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων, ιδίως ως υγροβιοτόπων (Ραμσάρ, 1971), η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (Παρίσι, 1972), η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση (Βαρκελώνη, 1976), η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της

¹⁴ Γρηγόρης Ι. ΤΣΑΛΤΑΣ, *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2010. σελ 314

¹⁵ Ronald B. MITCHELL, *International Environmental Agreements Database Project (Version 2014.3)*, <http://iea.uoregon.edu>.

Θάλασσας (Μοντέγκο Μπέη, 1982), η Σύμβαση για την έγκαιρη γνωστοποίηση σε περίπτωση πυρηνικού ατυχήματος (Βιέννη, 1986), το Πρωτόκολλο για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος (Μόντρεαλ, 1987), η Σύμβαση για την προστασία και τη χρήση των διασυνοριακών υδάτων και των διεθνών λιμνών (Ελσίνκι, 1992), η Σύμβαση για τον έλεγχο των διασυνοριακών κινήσεων επικινδύνων αποβλήτων και της επεξεργασίας τους (Βασιλεία, 1992), η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές (Νέα Υόρκη, 1992), η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα (Ρίο ντε Τζανέιρο, 1992), η Συνθήκη για το Χάρτη Ενέργειας (Λισσαβόνα, 1994), η Σύμβαση για την πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη δημόσια συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος (Άαρχους, 1998), η Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (Παρίσι, 2003).

Οι συμφωνίες αυτές δεν είναι κάτι στατικό αλλά ένα σύστημα διακυβέρνησης δυναμικό, το οποίο μέσα από τις διαδικασίες αυτορρύθμισης που κάθε ένα από αυτά τα καθεστώτα έχει, αναπτύσσεται και εξελίσσεται.

1.3 Η διαδικασία διαπραγμάτευσης των διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης

Ανατρέχοντας σε ένα ετυμολογικό λεξικό διαβάζουμε πως διαπραγμάτευση είναι η διεξαγωγή συνομιλιών για τη διεκπεραίωση θέματος ή την επίλυση διαφοράς¹⁶. Αναλύοντας δε την καθημερινή μας συμπεριφορά, διαπιστώνουμε ότι ουσιαστικά όλοι μας διαπραγματευόμαστε πολλές φορές, για πράγματα σύνθετα που έχουν να κάνουν με την εργασία μας αλλά και για πιο απλά, όπως την αγορά ενός παιχνιδιού στην κόρη μας. Μάλιστα, είναι κάτι που γίνεται τόσο στις διαπροσωπικές μας σχέσεις αλλά και σε συλλογικότερες μορφές, όπως σε εταιρικό επίπεδο, σε επίπεδο εθνικής διακυβέρνησης αλλά και σε επίπεδο διεθνών σχέσεων. Η διαδικασία δηλαδή της διαπραγμάτευσης είναι εγγενής σε μία σωρεία εκφάνσεων της κοινωνικής μας ζωής.

Αυτό που διαφοροποιεί τα διεθνή καθεστώτα που εξετάζουμε, είναι ότι η διαδικασία της διαπραγμάτευσης τους παρουσιάζει μία ομοιογένεια και έχει σταδιακά παγιωθεί σε μία δημιουργική διαπραγμάτευση, όπως εύστοχα την χαρακτηρίζει ο Ευάγγελος Ραυτόπουλος, προσδιορίζοντας την ως εξής: «Διεθνής Δημιουργική

¹⁶ Γεώργιος Δ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, *ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*, 2η ed., Αθήνα, ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, 2002. Σελ 491

Διαπραγμάτευση είναι δομημένη διαδικασία μιας δύναμει συμφέρουσας αλληλεπίδρασης μεταξύ δύο ή περισσότερων αλληλεξαρτώμενων κρατών ή και αρμόδιων διεθνών θεσμικών οντοτήτων – στην οποία συνεισφέρουν και οι μη-κρατικοί φορείς – όπου, αν και, κατά την ιστορική τους αντίληψη, βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης ή απόκλισης συμφερόντων, επιχειρούν να διαμορφώσουν, να αναπτύξουν και να επανακαθορίζουν συναινετικά καθεστωτική σχέση διεθνούς κοινού συμφέροντος διαρκώς εναρμονιζόμενη προς το πεδίο αναφοράς της (context)».

Η ως άνω δημιουργική διαπραγμάτευση, δομείται σε τρεις φάσεις, την Προδιαπραγμάτευση, την Συστατική Διαπραγμάτευση και την Επαναδιαπραγμάτευση. Από τις πρώτες δύο φάσεις, όπου γεννάται ένα καθεστώς, η πρώτη φάση θέτει τα θεμέλια προκειμένου να οικοδομηθεί ένα δ.κ.σ. εκεί όπου δεν υπάρχει κάποια συναίνεση ή ενδεχομένως υπάρχει και αντιπαλότητα. Στη δεύτερη φάση επιτελείται πλέον η οικοδόμηση του δ.κ.σ. μέσω της συνθήκης που εγκαθιδρύει το καθεστώς.¹⁷

Η λειτουργία ενός καθεστώτος, ειδικά μέσω της διαδικασίας επιτήρησης, δεν παύει ταυτόχρονα να αποτελεί στην ουσία μέρος της διαπραγμάτευσης του καθεστώτος, καθόσον το αρχείο που δημιουργείται, τα ευρήματα, οι παρατηρήσεις που καταγράφονται, τα προβλήματα που διαπιστώνονται, όλα αυτά αποτελούν τη μαγιά της τρίτης φάσης της διαπραγματευτικής λειτουργίας ενός καθεστώτος, της επαναδιαπραγμάτευσης.

Κυρίαρχο στοιχείο αυτών των διαπραγματεύσεων είναι η υιοθέτηση της διαδικασίας Consensus ως του βασικού εργαλείου διαμόρφωσης αποφάσεων. Ορισμός της διαδικασίας αυτής απαντάται στη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπου ορίζεται ως «η απουσία κάθε επίσημης αντίρρησης».¹⁸

Προκειμένου όμως οι συμμετέχοντες να φτάσουν στο σημείο να μην εκφράσουν αντιρρήσεις, θα πρέπει κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία να εξασφαλιστεί ότι στη λύση που υιοθετείται και αν δεν εξυπηρετούνται τα συμφέροντα του καθενός, τουλάχιστον δεν θίγονται αυτά τα οποία είναι σημαντικά. Στην εξασφάλιση αυτή καλείται να συνεισφέρει όπως θα δούμε παρακάτω, η

¹⁷ Ε. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ, *cited.*, σελ 56 κ.ε.

¹⁸ *Ibid.*, σελ 119

«πληροφόρηση» καθώς, προκειμένου κάτι να εξασφαλιστεί, θα πρέπει κατ'αρχάς να έχει αναγνωριστεί ως σημαντικό ζήτημα και πολλές φορές τα συμφέροντα των διαπραγματευομένων δεν είναι ευδιάκριτα, ούτε γνωστά τοις πάσι, μερικές φορές δε, ούτε καν στους ίδιους.

Εξασφαλίζοντας λοιπόν κατ'αρχάς, με την βοήθεια και της «πληροφόρησης», τον συνυπολογισμό των συμφερόντων των συνδιαπραγματευομένων στην κατάρτιση της τελικής λύσης και έχοντας την διαδικασία consensus να λειτουργεί ως την διαδικαστική ασφαλιστική δικλείδα, για κάθε διαπραγματευόμενη αντιπροσωπεία, πως δε θα αναγκασθεί να δεχθεί μειονεκτικούς όρους σε θέματα που έχει η ίδια αξιολογήσει ως μείζονος ή ιδιαίτερης σημασίας¹⁹, οι ΔΔΚΠΒΑ καταλήγουν σε ένα βιώσιμο αποτέλεσμα καθώς, «το κείμενο επιτρέπει σε κάθε αντιπροσωπεία να γυρίσει σπίτι με το κεφάλι ψηλά»²⁰.

¹⁹ *Ibid.*, σελ 120

²⁰ Η έκφραση αυτή, βγαλμένη από τη φράση του Υπουργού Εξωτερικών της Γαλλίας και Προέδρου της 21^{ης} Συνόδου των Συμβαλλομένων Μερών της Σύμβασης Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, Laurent Fabius, με την οποία επιλέχθηκε να ξεκινήσει αλλά και να κλείσει το παρόν κεφάλαιο, καταδεικνύει πόσο σημαντική είναι η διαδικασία consensus για τις ΔΔΚΠΒΑ και πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στην επίτευξη consensus, ο σεβασμός της ανάγκης των ομάδων διαπραγμάτευσης να επιτρέψουν στη βάση τους με μία λύση η οποία, αν μη τι άλλο, δεν θα είναι ατιμωτική για τους ίδιους αλλά και τα κράτη που εκπροσωπούν.

Κεφάλαιο 2^ο

«Πληροφόρηση» (intelligence)

«Δεν υπάρχει τομέας στον οποίο να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατάσκοποι»²¹

Sun Tzu, «Η Τέχνη του Πολέμου»

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστεί το αντικείμενο της πληροφόρησης, το οποίο εκφεύγει των κλασικών αντικειμένων των διεθνολόγων, με την σταχυολόγηση βασικών γνώσεων, η οποία γίνεται με κριτήριο την εμπλοκή, πραγματική ή εν δυνάμει, της πληροφόρησης στις διαπραγματεύσεις διεθνών καθεστώτων ΠΒΑ. Παρουσιάζονται λοιπόν, από το εκτενέστατο πεδίο της πληροφόρησης, μόνο βασικές γνώσεις και ορισμένα εξειδικευμένα στοιχεία που βοηθούν στην κατανόηση του Β' μέρους.

2.1 Διαχωρισμός των εννοιών της «πληροφόρησης» και του «intelligence» από άλλες έννοιες των ιδίων λέξεων.

Αναζητώντας κανείς την έννοια της λέξης πληροφόρησης σε ένα ετυμολογικό λεξικό διαπιστώνει ότι πρόκειται για παροχή και πρόσληψη πληροφοριών (γύρω από πράξεις, ιδέες κ.λπ.). Πληροφόρηση είναι η πράξη, η ενέργεια τού να παρέχει ή να παίρνει κανείς πληροφορίες, να ενημερώνει ή να ενημερώνεται για ένα θέμα. Πληροφορίες είναι το προϊόν της πληροφόρησης, τα γνωστικά στοιχεία που δίνει ή παίρνει κανείς.²²

Ειδικότερα στο πεδίο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης, ο όρος πληροφόρηση χρησιμοποιείται και για να αποδώσει την πολύ σημαντική διαδικασία που προβλέπει η «Σύμβαση για την πρόσβαση στην

²¹ Sun Tzu, *Η τέχνη του πολέμου*, Αθήνα, Infobooks, 2003. Σελ 103, 105, αναφέρεται στο Ιωάννης ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2010., σελ 21

²² Γ. Δ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, *ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*, cited. Σελ. 1426

πληροφόρηση, τη δημόσια συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος (Άαρχους, 1998)», διαδικασία η οποία έφερε επανάσταση στη συμμετοχή του κοινού στην διακυβέρνηση των περιβαλλοντικών θεμάτων.

Αναζητώντας δε κανείς την έννοια της αγγλικής λέξης “intelligence”²³, παρατηρεί ότι ετυμολογικά διαφέρει από την πληροφόρηση αλλά και ότι αντιπροσωπεύει ένα ευρύτερο πεδίο εννοιών που συνοψίζεται όμως στην πνευματική αντίληψη και ικανότητα, μάθησης, συλλογισμού, ανάλυσης. Στην αναζήτηση αυτή παρατηρεί κανείς ότι ταυτόχρονα με την ερμηνεία που έχει να κάνει με την πνευματική ικανότητα, για τη λέξη “intelligence” δίνεται και η ερμηνεία της ως συλλογή και διανομή πληροφοριών, κυρίως από κυβερνήσεις καθώς και επίσης ως ερμηνεία δίνονται και αυτοί οι ίδιοι κυβερνητικοί οργανισμοί οι οποίοι ασχολούνται με τη συλλογή και διανομή των πληροφοριών αυτών. Μάλιστα ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο ότι οι πληροφορίες αυτές, ενδεχομένως να είναι μυστικές.

Έτσι λοιπόν, η εξειδικευμένη χρήση της ερμηνείας της λέξης “intelligence” που αφορά στη συλλογή και διανομή πληροφοριών, κυρίως από κυβερνήσεις, αποδίδεται με την λέξη που γενικώς σημαίνει στα ελληνικά παροχή και πρόσληψη πληροφοριών και εξετάζοντας την στο συγκεκριμένο πεδίο, όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω, ταυτίζουμε την έννοια της λέξης πληροφόρηση με αυτή της λέξης “intelligence”, όπως αποδίδεται από τους αμερικανούς θεωρητικούς και εφαρμοστές της, αναφορικά με αυτή την εξειδικευμένη χρήση της και για αποφυγή παρερμηνειών την θέτουμε εντός εισαγωγικών («πληροφόρηση»).

Οπωσδήποτε, ως παροχή και πρόσληψη πληροφοριών και η ίδια, η «πληροφόρηση» συνδέεται με κάθε είδους άλλη χρήση της λέξης πληροφόρηση, χωρίς όμως να ταυτίζεται. Έτσι, δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας η πρόσβαση στην πληροφόρηση, σύμφωνα με τη συνθήκη του Άαρχους, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, όμως, παρά το γεγονός ότι δεν ταυτίζονται, εξετάζεται η «ροή πληροφοριών» στην οποία αναφέρεται ο Ευάγγελος Ραυτόπουλος, όταν γράφει ότι η αύξηση της είναι παράγοντας επιτυχίας της μετατροπής μίας συνολικά

²³ Αντιπροσωπευτική έρευνα της έννοιας σε δύο διάσημα ηλεκτρονικά λεξικά : www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence & www.dictionary.com/browse/intelligence

«μηδενικής κατάστασης» σε μία «συνολικά μη- μηδενική κατάσταση»²⁴, καθώς η συγκεκριμένη ροή αποτελεί μέρος της διαπραγματευτικής διαδικασίας και συνδέεται με το ρόλο που μπορεί να παίξει η «πληροφόρηση» στις ΔΔΚΠΒΑ, όπως αναλυτικότερα θα αναφερθεί παρακάτω.

2.2 Βασικές έννοιες της πληροφόρησης

2.2.1 Πληροφόρηση (*intelligence*)

Ένας κλασικός ορισμός που δίνεται για την πληροφόρηση (*intelligence*) από την «Εγκυκλοπαίδεια Κατασκοπείας, Πληροφόρησης και Ασφάλειας» είναι ο ακόλουθος: «πληροφόρηση είναι πληροφορίες που αφορούν μια ξένη οντότητα, συνήθως (αν και όχι πάντοτε) έναν αντίπαλο, όπως επίσης και υπηρεσίες που σχετίζονται με τη συλλογή τέτοιων πληροφοριών. Είναι στενά συνδεδεμένη με τον κύκλο πληροφοριών, μια διαδικασία όπου αποκτώνται οι ακατέργαστες πληροφορίες, μετατρέπονται σε πληροφόρηση, και διανέμονται στους κατάλληλους καταναλωτές»²⁵. Στον ορισμό αυτό παρατηρείται να επεξηγείται ο όρος πληροφόρηση με τη λέξη πληροφορίες, ενώ στη συνέχεια, στον κύκλο πληροφοριών, η αναφορά της μετατροπής των πληροφοριών σε πληροφόρηση καταδεικνύει ότι η πληροφόρηση είναι κάτι διαφορετικό από απλές πληροφορίες. (Για τον κύκλο των πληροφοριών γίνεται λόγος αναλυτικότερα, στη συνέχεια).

Υπό μία άλλη θεώρηση η πληροφόρηση παίρνει μια πιο ευρεία έννοια από αυτή των πληροφοριών, εγκολπώνοντας κατά κάποιο τρόπο τον κύκλο πληροφοριών. Έτσι, καταρχάς, σύμφωνα με τον Mark Lowenthal, η πληροφόρηση είναι το σύνολο των πληροφοριών που έχουν συλλεγεί, έχουν βελτιωθεί και έχουν επεξεργαστεί έτσι, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των διαμορφωτών λήψης αποφάσεων. Αντίθετα οι πληροφορίες είναι οτιδήποτε καθίσταται γνωστό, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο ανακαλύφθηκε²⁶. Εισάγεται δηλαδή στον ορισμό της

²⁴ Ε. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ*, cited., σελ 31

²⁵ K. Lee LERNER, Brenda WILMOTH LERNER, Erin BEALMEAR, Joann CERRITO, Jim CRADDOCK, Miranda FERRARA, Kristin HART, Melissa HILL, Carol SCHWARTZ, Christine TOMASSINI, Michael J. TYRKUS and Peter GAREFFA, "Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security," in *Gale*, , no. 2, 2014, pp. 1–5., σελ 117

²⁶ Mark M. LOWENTHAL, *Intelligence: From Secrets to Policy*, 6th ed., Thousand Oaks, CQ Press, 2015., σελ 1

πληροφόρησης, εκτός από τη διαδικασία και ο σκοπός της. Πληρέστερα όμως, αν και συνοπτικότερα και πολύ ενωρίτερα, διευκρινίζει το ζήτημα ο Sherman Kent, πατέρας του τομέα ανάλυσης της CIA, ο οποίος σε ένα άρθρο του το 1946, λέει: «Υπό αυτές τις συνθήκες αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι δεν υπάρχει μία περισσότερο γενική συμφωνία και λιγότερη σύγχυση σχετικά με τη σημασία των βασικών όρων. Η κύρια δυσκολία φαίνεται ότι βρίσκεται στην ίδια τη λέξη «πληροφόρηση», η οποία σημαίνει ταυτόχρονα και τι πράττουν οι άνθρωποι του επαγγέλματος και σε τι ιδέες καταλήγουν. Η αποσαφήνιση αυτού του θέματος είναι κρίσιμης σημασίας: η πληροφόρηση είναι και μια διαδικασία και ένα τελικό προϊόν»²⁷.

Δυστυχώς, στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει κάποιος όρος ο οποίος να αποδίδει την παραπάνω έννοια σε όλο της το εύρος και ο οποίος να γίνεται αντιληπτός τόσο από τους ασχολούμενους με το αντικείμενο όσο και από το ευρύτερο κοινό, όπως συμβαίνει με τον όρο “intelligence” στην αγγλική γλώσσα και για το λόγο αυτό, στην εργασία αυτή, ο όρος «πληροφόρηση», εντός εισαγωγικών, σημαίνει το αντίστοιχο, δηλαδή το σύνολο υπηρεσιών και προϊόντων.

2.2.2 Κατασκοπεία (Espionage)

Παρόμοια διαφοροποίηση με τον ορισμό της πληροφόρησης παρατηρείται και ως προς τον ορισμό ενός άλλου όρου, βασικού στο αντικείμενο που εξετάζουμε, αυτού της Κατασκοπείας (Espionage). Πολλοί δε, ακόμα και στον ακαδημαϊκό χώρο, ταυτίζουν πολλές φορές την κατασκοπεία με την πληροφόρηση. Σύμφωνα με την «Εγκυκλοπαίδεια Κατασκοπείας, Πληροφόρησης και Ασφάλειας», «Κατασκοπεία είναι η χρήση κατασκόπων, ή η άσκηση κατασκοπείας, με σκοπό την απόκτηση πληροφοριών για τα σχέδια, δραστηριότητες, δυνατότητες, ή πόρους ενός ανταγωνιστή ή εχθρού. Σχετίζεται στενά με την πληροφόρηση, αλλά συχνά διακρίνεται από αυτή δυνάμει της μυστικής, επιθετικής και επικίνδυνης φύσης της τέχνης της κατασκοπείας.»²⁸ Παρά την διαφοροποίηση που παρατηρείται στον ορισμό που δίνεται από διάφορους συγγραφείς για την κατασκοπεία, κοινή είναι η χρήση και η έμφαση που δίνεται σε αυτή, της μυστικότητας, είτε πρόκειται για μυστικότητα των πληροφοριών που αποκτώνται, είτε των πηγών από τις οποίες προέρχονται, είτε και των δύο, πράγμα που μας δείχνει ότι το βασικό χαρακτηριστικό της κατασκοπείας είναι η μυστικότητα.

²⁷ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη*, cited.

²⁸ Κ. Lee Lerner and Brenda Wilmoth LERNER, *Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security*, , no. 1, 2014., σελ. 413

Συμπληρώνοντας την αναφορά στην κατασκοπεία θα χρησιμοποιήσουμε τα όσα αναφέρει ο Richard Bennett, ο οποίος αντιλαμβάνεται την κατασκοπεία ως «μυστική συλλογή πληροφοριών». Ο ίδιος, «θεωρεί ότι για τους ιστορικούς αποτελεί το δεύτερο αρχαιότερο επάγγελμα στον κόσμο, για τους εγκληματολόγους είναι ένα έγκλημα εναντίον της εθνικής κυβέρνησης, ενώ, για εκείνους που το ασκούν, αποτελεί απλά μια τέχνη».²⁹

2.2.3 Αντιπληροφόρηση (Counterintelligence)

Επίσης σημαντική, τόσο από πλευράς προσφερόμενου έργου αλλά και πόρων που απορροφά, είναι και η Αντιπληροφόρηση. Ως τέτοια λογίζεται η χρήση των πόρων της πληροφόρησης για τον εντοπισμό, την καταστρατήγηση και την εξουδετέρωση των δραστηριοτήτων πληροφόρησης μία ξένης δύναμης. Αυτή η ξένη δύναμη μπορεί να είναι εχθρική αλλά και θεωρούμενη ως φιλική ή ακόμη και σύμμαχος. Η Αντιπληροφόρηση μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση διπλών πρακτόρων, την εμφύτευση πλαστών πληροφοριών και οποιαδήποτε άλλη προσπάθεια υπονόμευσης των δραστηριοτήτων ξένων εθνών προκειμένου να συλλέξουν πληροφορίες.³⁰

2.2.4 Καλυμμένες Επιχειρήσεις

Μία λειτουργία η οποία αν και δεν εντάσσεται στον ορισμό που δώσαμε μέχρι στιγμής για την πληροφόρηση, εκτελείται όμως κατά το πλείστον από τις υπηρεσίες πληροφοριών, μπορεί να είναι οι καλυμμένες επιχειρήσεις αποκαλούμενες πολλές φορές και μυστικές δραστηριότητες. Οι επιχειρήσεις αυτού του είδους αποσκοπούν στο να επηρεάσουν την πολιτική ξένων κυβερνήσεων σε εξωτερικά ή εσωτερικά θέματα. Ως τέτοια μπορεί να χαρακτηριστεί οποιαδήποτε προσπάθεια η οποία θα σχεδιαστεί και θα τεθεί σε εφαρμογή μυστικά προκειμένου να αλλάξει τον ρου των γεγονότων στη χώρα στόχο.³¹

²⁹ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη, cited.*, Bennett Richard *Espionage: An encyclopedia of Spies and Secrets*

³⁰ Κ. L. L. and B. W. LERNER, *Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security, cited.*, σελ 274

³¹ Θεόδωρος ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ, *Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1995., σελ 223

2.3 Κύκλος πληροφοριών

Ο κύκλος πληροφοριών είναι στην ουσία αυτό το κομμάτι της πληροφόρησης, το οποίο εννοεί ο Sherman Kent, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, όταν λέει ότι η πληροφόρηση είναι και μια διαδικασία.³² Ο κύκλος πληροφοριών είναι η διαδικασία της επεξεργασίας ακατέργαστων πληροφοριών σε πληροφόρηση, έτοιμη για χρήση από όσους χαράζουν πολιτικές, τους στρατιωτικούς διοικητές και άλλους παράγοντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.³³

Οι τέσσερις λειτουργίες του κύκλου είναι η διεύθυνση, η συλλογή, η επεξεργασία και τέλος η εκμετάλλευση.³⁴ Βέβαια και εδώ συναντάται μία διαφοροποίηση ως προς την ονομασία των λειτουργιών του κύκλου αλλά και τον αριθμό τους. Στην «Εγκυκλοπαίδεια Κατασκοπείας, Πληροφόρησης και Ασφάλειας», οι λειτουργίες αναφέρονται ως βήματα και στο μεν πρώτο προστίθεται ο σχεδιασμός, ενώ υπάρχει ως τέταρτο βήμα η παραγωγή, η οποία όμως αναφέρεται ότι συχνά απαντάται ως ενιαίο βήμα με την επεξεργασία και τέλος η εκμετάλλευση ονομάζεται διανομή.³⁵ Παρόμοια είναι και η προσέγγιση των υπηρεσιών πληροφοριών των Η.Π.Α., οι οποίες διαφοροποιούνται στο ότι προσθέτουν στο τέταρτο βήμα την ανάλυση.³⁶ Οι ίδιες υπηρεσίες, σε νεότερη έκδοση του ίδιου εγχειριδίου, εξελίσσοντας το αντικείμενο, διαφοροποιούν τον κύκλο προσθέτοντας τον όρο εκμετάλλευση στο τρίτο βήμα και προσθέτοντας ακόμη ένα βήμα στο τέλος, την αξιολόγηση.³⁷

Ανεξάρτητα από την μικρή ή μεγαλύτερη διαφοροποίηση η οποία μπορεί να υπάρχει μεταξύ των ακαδημαϊκών που ασχολούνται με το αντικείμενο της πληροφόρησης ή των διαφόρων υπηρεσιών πληροφοριών, στην ονομασία των σταδίων του κύκλου πληροφοριών, η οποία πολλές φορές ανταποκρίνεται και σε

³² Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη, cited.*,

³³ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview, 2013.*, σελ 10

³⁴ Διεύθυνση Δόγματος ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ, *Στρατιωτικός Κανονισμός 31-14, Δόγμα Πληροφοριών του Στρατού Ξηράς*, Αθήνα, Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού, 2005., σελ 21

³⁵ K. L. LERNER, B. WILMOTH LERNER, E. BEALMEAR, J. CERRITO, J. CRADDOCK, M. FERRARA, K. HART, M. HILL, C. SCHWARTZ, C. TOMASSINI, M. J. TYRKUS and P. GAREFFA, "Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security," *cited.*, σελ 117

³⁶ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *National Intelligence; a consumer's guide, 2009, vol. 1.*, σελ 18

³⁷ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview, cited.*, σελ 10

διαφοροποιήσεις στην πράξη, ο πυρήνας του κύκλου παραμένει ο ίδιος και ουσιαστικά συνίσταται στις τέσσερες λειτουργίες που αναφέρθηκαν στην αρχή και επεξηγούνται παρακάτω.

Κατά τη διεύθυνση καθορίζονται οι απαιτήσεις πληροφοριών, καταρτίζεται ένα σχέδιο για τη συλλογή τους και ανατίθενται συγκεκριμένες αποστολές συλλογής στα όργανα. Καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου η διεύθυνση συνίσταται στον έλεγχο της παραγωγικότητας των οργάνων συλλογής.

Η συλλογή περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες των οργάνων συλλογής προκειμένου να συλλέξουν από διάφορες πηγές, όπως θα αναλυθεί παρακάτω, τις ακατέργαστες πληροφορίες οι οποίες, μετά από την επεξεργασία, θα δώσουν την απαιτούμενη πληροφόρηση.

Το στάδιο της επεξεργασίας, στο οποίο παρατηρούνται και οι περισσότερες διαφοροποιήσεις στη θεωρία και στην πράξη, είναι αυτό κατά το οποίο παράγεται το τελικό προϊόν³⁸, η πραγματική πληροφόρηση³⁹. Κατά κανόνα περιλαμβάνει την καταχώριση των ακατέργαστων πληροφοριών, μια συστηματική καταγραφή και ομαδοποίηση τους, η οποία επιτρέπει την ευχερέστερη περαιτέρω επεξεργασία τους, που με τη σειρά της συνίσταται στην αξιολόγηση τους, στην ανάλυση και το συσχετισμό τους και τέλος στην ερμηνεία τους, η οποία και παράγει την πληροφόρηση.

Τέλος, η εκμετάλλευση αποτελεί το τέταρτο στάδιο του κύκλου πληροφοριών και ορίζεται ως η εκτίμηση και η έγκαιρη διάθεση των επεξεργασμένων πληροφοριών, σε κατάλληλη μορφή και με οποιοδήποτε κατάλληλο μέσο, σε αυτούς που τις χρειάζονται.⁴⁰

³⁸ *Ibid.*, σελ 12

³⁹ K. L. LERNER, B. WILMOTH LERNER, E. BEALMEAR, J. CERRITO, J. CRADDOCK, M. FERRARA, K. HART, M. HILL, C. SCHWARTZ, C. TOMASSINI, M. J. TYRKUS and P. GAREFFA, "Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security," *cited.*, σελ 117

⁴⁰ Δ. Δ. ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ, *Στρατιωτικός Κανονισμός 31-14, Δόγμα Πληροφοριών του Στρατού Ξηράς, cited.*, σελ 25

2.4 Κατηγορίες πληροφοριών αναλόγως της πηγής

2.4.1 Πηγή Πληροφοριών

Είναι πρόσωπα, αντικείμενα ή δραστηριότητες, ημέτερες ή του στόχου, από τις οποίες λαμβάνονται οι πληροφορίες, συνήθως ακατέργαστες.⁴¹

2.4.2 Κατηγορίες

Αναλόγως της πηγής από την οποία προέρχονται, οι πληροφορίες κατατάσσονται συνήθως στις παρακάτω κατηγορίες:

MASINT (Measurement and Signatures Intelligence). Είναι πληροφορίες οι οποίες παράγονται μέσω ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης των φυσικών ιδιοτήτων στόχων και γεγονότων, προκειμένου να χαρακτηρισθούν και να προσδιορισθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι και γεγονότα.

HUMINT (Human Intelligence). Είναι η συλλογή πληροφοριών, προφορικά ή μέσω εγγράφων, οι οποίες προέρχονται απευθείας από μία ανθρώπινη πηγή. Είναι ο μόνος τύπος πληροφοριών, για τις οποίες το όργανο συλλογής συνομιλεί απευθείας με την πηγή, ελέγχει το θέμα της συζήτησης και κατευθύνει τις δραστηριότητες της πηγής. Οι ανθρώπινες πηγές μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε πληροφορίες οι οποίες δεν είναι προσβάσιμες με κανένα άλλο τρόπο. Μπορεί να γίνεται ανοιχτά ή με μυστικότητα. Στην ανοιχτή συλλογή αυτός που δίνει την πληροφορία γνωρίζει ότι μιλά σε επίσημο κυβερνητικό εκπρόσωπο. Στη μυστική συλλογή, το μυστικό όργανο ανακαλύπτει ένα άτομο με πρόσβαση στη ζητούμενη πληροφορία και διακριτικά αναπτύσσει μια σχέση μαζί του, πείθοντας το τελικώς να δώσει την πληροφορία. Η πηγή, το συγκεκριμένο άτομο που έχει πρόσβαση στην πληροφορία, μπορεί να γνωρίζει ή να αγνοεί την ταυτότητα και ιδιότητα του οργάνου.

GEOINT (Geospatial Intelligence). Είναι η εκμετάλλευση και ανάλυση εικόνων (η οποία αποτελεί ιδιαίτερη υποκατηγορία και καλείτε IMINT (imagery intelligence), και γεωχωρικών πληροφοριών, προκειμένου να περιγράψει, εκτιμήσει και να απεικονίσει οπτικά, φυσικά χαρακτηριστικά και γεωγραφικά αναφερόμενες δραστηριότητες επάνω στη Γή. Είναι το κατ'εξοχήν τεχνικό κομμάτι που συνδράμει στην παρακολούθηση εφαρμογής των περιβαλλοντικών συνθηκών.

⁴¹ *Ibid.*, σελ 18

OSINT (Open-Source Intelligence). Είναι πληροφόρηση η οποία παράγεται από δημόσια διαθέσιμα πληροφορίες που συλλέγονται, επεξεργάζονται και διανέμονται εγκαίρως στο κατάλληλο κοινό, με σκοπό να καλύψουν μία συγκεκριμένη πληροφοριακή απαίτηση. Οι πληροφορίες αυτές προέρχονται από μία μεγάλη ποικιλία πηγών, όπως είναι τα **MME** (εφημερίδες, περιοδικά κ.α.), **Δημόσια Δεδομένα** (κυβερνητικές αναφορές, επίσημα στοιχεία, συνεντεύξεις τύπου, ομιλίες, αναφορές περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δημόσιες συμβάσεις κ.α.), **Γκρίζα λογοτεχνία** (δημοσιευμένο υλικό το οποίο συνήθως είναι διαθέσιμο σε περιορισμένο κοινό, π.χ. ερευνητικές αναφορές, ανεπίσημα κυβερνητικά έγγραφα, ταξιδιωτικές αναφορές, έρευνες αγορών, τεχνικές αναφορές κ.α.), **Αναφορά και Παρατήρηση** (σημαντικές πληροφορίες οι οποίες δεν είναι αλλιώς διαθέσιμες και οι οποίες παρέχονται π.χ. από ερασιτέχνες αεροπόρους, ραδιοερασιτέχνες, δορυφορικούς παρατηρητές κ.α.).

SIGINT (Signals Intelligence). Είναι πληροφορίες οι οποίες συλλέγονται από μεταδόσεις δεδομένων, οι οποίες περιλαμβάνουν επικοινωνίες (COMINT, Communications Intelligence), ηλεκτρονικές εκπομπές (ELINT, Electronic Intelligence), π.χ. ραντάρ, και ηλεκτρομαγνητικές εκπομπές ξένων συσκευών (FISINT, Foreign Instrumentation Signals Intelligence) π.χ. αεροδιαστημικά και υποβρύχια συστήματα. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει και ακατέργαστα δεδομένα και ανάλυση αυτών των δεδομένων, για την παραγωγή πληροφόρησης.⁴²

2.5 Υπηρεσίες πληροφοριών

2.5.1 Κρατικές

Το εξειδικευμένο έργο της πληροφόρησης, πλην των πηγών, που όπως προαναφέρθηκε μπορεί να αποτελέσουν ακόμη και οι δραστηριότητες του στόχου, επιτελείται από συγκεκριμένες υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες πληροφοριών υπάρχουν για τουλάχιστον τέσσερις κύριους λόγους: την αποφυγή του στρατηγικού αιφνιδιασμού⁴³, την παροχή μακροχρόνιας εμπειρίας, την υποστήριξη της διαδικασίας

⁴² OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview, cited.*, σελ 53 κ.ε.

⁴³ Περί στρατηγικού αιφνιδιασμού βλ. την πρωτότυπη μονογραφία του Κωνσταντίνος Κολιοπουλος, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Α.Ε., 2000.

χάραξης πολιτικής, και τη διατήρηση της μυστικότητας των πληροφοριών, αναγκών και μεθόδων.⁴⁴

Η φύση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η διοικητική δομή και η υπαγωγή των υπηρεσιών αυτών ποικίλλει από κράτος σε κράτος, μιας και αποτελούν μοναδικές εκφράσεις της ιστορίας, των αναγκών και των προτιμώμενων κυβερνητικών δομών του καθενός από αυτά.⁴⁵ Παρά τις διαφορές, γεγονός είναι όμως ότι παρουσιάζουν και πολλές ομοιότητες, καθώς η διαδικασία παραγωγής της πληροφόρησης βασίζεται στο ίδιο είδος πηγών και αναφέρεται στις ίδιες βασικές αρχές παραγωγής της.

Ένα από τα κοινά χαρακτηριστικά, που απαντάται συχνά σε πολλές δομές κρατών, είναι η ύπαρξη πολιτικών και στρατιωτικών υπηρεσιών. Οι τελευταίες μπορεί να είναι μικτές ή ακόμα και ανά κλάδο ενόπλων δυνάμεων (Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας κ.α.). Οι πολιτικές δε υπηρεσίες, διαχωρίζονται περαιτέρω πολύ συχνά σε υπηρεσίες πληροφόρησης εξωτερικού και πληροφόρησης εσωτερικού. Οι μεν πρώτες ασχολούνται με ότι έχει να κάνει με την ασφάλεια από εξωτερικούς εχθρούς (ή φίλους), ενώ οι δεύτερες έχουν ως κύρια αποστολή την ασφάλεια από κινδύνους εντός της ίδιας της χώρας, περιλαμβάνοντας πολλές φορές οι δεύτερες και τις αρμοδιότητες (ή ακόμη και μερικές φορές ξεχωριστές υπηρεσίες) αντιπληροφοριών.⁴⁶

Ιδιαίτερη διάκριση επιβάλλεται να γίνει στην σημαντική, ειδικά για το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, πληροφόρηση που έχει ως αντικείμενο την καταπολέμηση του εγκλήματος και η οποία αποτελεί ένα σημαντικό κλάδο της «πληροφόρησης», και αυτή βεβαίως με διαφορετική οργάνωση, υπαγωγή κτλ, σε κάθε κράτος.

Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις υπηρεσιών οι οποίες ασχολούνται με εξειδικευμένη πληροφόρηση σε αντίθεση με τις κεντρικές υπηρεσίες πληροφοριών των κρατών οι οποίες κατά κανόνα ασχολούνται με γενική⁴⁷ πληροφόρηση, δηλαδή, επί οποιουδήποτε θέματος που ενδεχομένως θα τους ανετίθετο ως αποστολή. Η εξειδίκευση αυτή μπορεί να έχει να κάνει με το θέμα της πληροφόρησης, π.χ. υπηρεσία που ασχολείται με την πληροφόρηση περί των ναρκωτικών (λ.χ. DEA's Office

⁴⁴ M. M. LOWENTHAL, *Intelligence: From Secrets to Policy, cited.*, σελ 2

⁴⁵ *Ibid.*, σελ 447

⁴⁶ *Ibid.*, σελ 7

⁴⁷ *Ibid.*, σελ 46

of National Security Intelligence⁴⁸), ή να γίνεται βάση του είδους της πηγής πληροφόρησης, π.χ. υπηρεσία εικόνων και γεωχωρικών δεδομένων (λ.χ. είδος πηγής:GEOINT, υπηρεσία αντίστοιχη: The National Geospatial-Intelligence Agency (NGA)⁴⁹).

Διαφορές επίσης παρατηρούνται στις υπηρεσίες πληροφοριών ανάλογα με το πολίτευμα της κάθε χώρας. Στις περισσότερες δημοκρατίες οι υπηρεσίες εσωτερικής και εξωτερικής πληροφόρησης είναι χωριστά, ενώ σε απολυταρχικά καθεστώτα δε συμβαίνει το ίδιο καθώς το βάρος είναι περισσότερο στην εσωτερική, λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος για τους αντιφρονούντες των καθεστώτων αυτών.⁵⁰ Αν και η αυτόνομη δράση των υπηρεσιών πληροφοριών αποτελεί μόνιμη υποψία των πολιτών αλλά και των αρχών σε όλα τα κράτη, έχει υποστηριχθεί ότι σε ολοκληρωτικά καθεστώτα αποτελούν κράτος εν κράτει, πολλές φορές μάλιστα ως απειλή ακόμη και αυτής της άρχουσας ελίτ. Στα δημοκρατικά καθεστώτα αντίθετα, συναντάται μια μεγαλύτερη δημοκρατική θεσμικότητα με διαρκώς αυξανόμενη κοινωνική αλλά και πολιτική πίεση για όλο και περισσότερη διαφάνεια. Βέβαια, αποτελεί μεγάλο ζητούμενο και είναι ιδιαίτερος ευαίσθητη η ισορροπία μεταξύ της ανάγκης του δημοκρατικού ελέγχου του μηχανισμού των πληροφοριών από τη μία και των απαιτήσεων ασφαλείας του έργου τους από την άλλη, ισορροπία η οποία είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί.⁵¹

2.5.2 Ιδιωτικές

Αν και με καταβολές στην αρχαιότητα, όπως προαναφέρθηκε, ο τομέας της πληροφόρησης και ακόμα πιο συγκεκριμένα οι υπηρεσίες πληροφοριών με τη σημερινή τους μορφή, σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι αποκύημα του ταραχώδους 20^{ου} αιώνα, με τους δύο παγκόσμιους πολέμους αλλά και την αλματώδη τεχνολογική εξέλιξη που τους συνόδεψε και επακολούθησε. Ιδιαίτερα δε μεγάλη ανάπτυξη υπήρξε και κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, με τη λήξη του οποίου ενώ κανείς θα περίμενε ενδεχομένως την μείωση του, (όπως και αυτή των εξοπλισμών), αντιθέτως

⁴⁸ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview, cited.*, σελ 29

⁴⁹ *Ibid.*, σελ 22

⁵⁰ M. M. LOWENTHAL, *Intelligence: From Secrets to Policy, cited.*, σελ 447

⁵¹ Θ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ, *Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη, cited.*, σελ 235-236

παρατηρήθηκε αύξηση και μάλιστα θα μπορούσε κανείς να πει ότι πέρασε σε μία επόμενη φάση μετασχηματισμού του, αφού πλέον έπρεπε να ανταποκριθεί σε καινούριο περιβάλλον.

Το διεθνές περιβάλλον έχει πλέον αλλάξει δραματικά και είναι πολύ περισσότερο πολύπλοκο από αυτό του Ψυχρού Πολέμου, με αποτέλεσμα οι απαιτήσεις από τις υπηρεσίες πληροφοριών να διαφοροποιηθούν και η ανάγκη για παροχή έγκαιρης και έγκυρης πληροφόρησης να αυξηθεί. Σε απάντηση της ανάγκης αυτής οι κυβερνήσεις αποφάσισαν να αναθέσουν μέρος των πληροφοριακών τους αναγκών στον ιδιωτικό τομέα.⁵²

Βέβαια, η χρήση ιδιωτικών πόρων στη λειτουργία της πληροφόρησης των κυβερνήσεων, δεν είναι κάτι καινούριο, χαρακτηριστικά, οι Η.Π.Α δεν είχαν μόνιμο επαγγελματικό σώμα πληροφόρησης μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μέχρι τότε σχεδόν όλη η πληροφοριακή τους υποστήριξη παρέχόταν από τον ιδιωτικό τομέα, κυρίως ως μία ad hoc σχέση, χωρίς ένα καθιερωμένο σύστημα οργάνωσης, δόγματος και εκπαίδευσης τα οποία, όπως αναφέρθηκε αναπτύχθηκαν κυρίως τον 20^ο αιώνα.⁵³

Η ιδιωτικοποίηση της πληροφόρησης άρχισε να περνάει σε φάση μετασχηματισμού, στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και αναπτύχθηκε ραγδαία τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, ιδίως μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 και τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», τον οποίο κήρυξαν οι Η.Π.Α και οι σύμμαχοι τους. Δεδομένων μάλιστα των σε εξέλιξη στρατιωτικών επιχειρήσεων αλλά και των ανοιχτών μετώπων στη διεθνή σκηνή, αναμένεται να παραμείνει για αρκετά χρόνια ως κεντρικό κομμάτι της κοινότητας πληροφοριών.⁵⁴

Ο Simon Chesterman, σε ένα πολύ κατατοπιστικό άρθρο του, προσεγγίζει την ιδιωτικοποίηση του τομέα των πληροφοριών αναλύοντας την σε δύο επιμέρους πεδία δραστηριότητας, πρώτον αυτό της συλλογής των πληροφοριών και κυρίως των

⁵² Andrew LIAROPOULOS and Ioannis KONSTANTOPOULOS, *PRIVATIZATION OF INTELLIGENCE: TURNING NATIONAL SECURITY INTO BUSINESS*, <http://www.rieas.gr/research-areas/2014-07-30-08-58-27/tran...atization>

⁵³ Glenn J. VOELZ, "Contractors and Intelligence: The Private Sector in the Intelligence Community," *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 2009, vol. 22, no. 4, pp. 586–613., σελ 588

⁵⁴ A. LIAROPOULOS and I. KONSTANTOPOULOS, "PRIVATIZATION OF INTELLIGENCE: TURNING NATIONAL SECURITY INTO BUSINESS," *cited*.

μυστικών, με λίγα λόγια της κατασκοπείας και δεύτερο, αυτό της ανάλυσης και επεξεργασίας τους. Και στα δύο, επισημαίνει, υπάρχει σημαντική ανάπτυξη του ρόλου του ιδιωτικού τομέα.⁵⁵

Μεταξύ των λόγων αυτής της διείσδυσης του ιδιωτικού τομέα στην πληροφόρηση είναι:

Τεχνικές Δυνατότητες. Ιδιωτικές εταιρίες με εξειδικευμένες τεχνικές δυνατότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να καλύψουν τεχνολογικά κενά τα οποία ο δημόσιος τομέας δεν μπορεί να καλύψει από μόνος του.

Εξειδικευμένο Εργατικό Δυναμικό και Τεχνοκρατική Εμπειρία. Οι υπάλληλοι των εταιριών αυτών, συνήθως πρώην στελέχη κυβερνητικών υπηρεσιών⁵⁶, έχουν πολύτιμη εμπειρία σε θέματα όπως προστασία, μεταφράσεις, τεχνολογίες πληροφορικής αλλά και στρατηγική συμβουλευτική.

Εργασιακή Ευελιξία. Το προσωπικό των εταιριών αυτών μετακινείται σε κάποιο μέρος αλλά και προσλαμβάνεται ή απολύεται με πολύ μεγαλύτερη ευκολία από τους δημοσίους υπαλλήλους.⁵⁷

Οι ιδιωτικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των πληροφοριών λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες της αγοράς και βέβαια η ύπαρξη τους ακολουθεί και εξαρτάται από το σημαντικότερο νόμο της αγοράς, αυτόν της προσφοράς και της ζήτησης. Και όσο η ζήτηση μπορεί να συντηρεί το κόστος αλλά και το κέρδος των εταιριών αυτών, αυτές θα αναπτύσσονται.

Προσπαθώντας να δείξουμε το μέγεθος του ιδιωτικού τομέα που δραστηριοποιείται στο χώρο των πληροφοριών κάνουμε μια οικονομική προσέγγιση του θέματος. Στις 14 Μαΐου 2007, ένα υψηλόβαθμο στέλεχος προμηθειών, του Γραφείου του Διευθυντή Εθνικής Πληροφόρησης των Η.Π.Α. (Director of National

⁵⁵ Simon CHESTERMAN, “‘We can’t spy... If we can’t buy!’: The privatization of intelligence and the limits of outsourcing ‘inherently governmental functions,’” *European Journal of International Law*, 2008, vol. 19, no. 5, pp. 1055–1074., σελ 1057

⁵⁶ G. J. VOELZ, “Contractors and Intelligence: The Private Sector in the Intelligence Community,” *cited.*, σελ 606

⁵⁷ Eric ROSENBACH and Aki J PERITZ, *Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community*, 2009.

Intelligence), σε μία αδιαβάθμητη παρουσίαση που έκανε σε ένα συνέδριο, αποκάλυψε ότι το μέρος του προϋπολογισμού πληροφόρησης των Η.Π.Α. που πηγαίνει στον ιδιωτικό τομέα είναι 70%. Συμπλήρωσε δε ότι το ποσό αυτό ανερχόταν σε περίπου 42 δις δολάρια, από ένα συνολικό προϋπολογισμό πληροφόρησης, 60 δις δολαρίων. Αναφώνησε δε χαρακτηριστικά στο μέσον της παρουσίασης της: «Δεν μπορούμε να κατασκοπεύσουμε ... αν δεν μπορούμε να αγοράσουμε!». ⁵⁸

Αν και κύριος χρηματοδότης της ανάπτυξης και της διατήρησης των εταιριών αυτών είναι τα κυβερνητικά συμβόλαια και δή των Η.Π.Α., δεν θα πρέπει να παραθεωρείται το μερίδιο της ιδιωτικής αγοράς. Στα πελατολόγια των εταιριών αυτών, υπάρχουν μεγάλες ιδιωτικές πολυεθνικές εταιρίες, κάθε είδους, από ενεργειακούς κολοσσούς και ναυτιλιακές εταιρίες μέχρι χρηματοπιστωτικά κεφάλαια ή ακόμη και ιδιώτες επενδυτές, οι οποίες έχουν ανάγκη την πληροφόρηση για να αναπτυχθούν αλλά και για να διατηρηθούν και να λειτουργήσουν.

Το κόστος των υπηρεσιών αυτών δεν είναι βεβαίως χαμηλό. Σύμφωνα με αναφορά της Επιτροπής Πληροφόρησης, της Γερουσίας των Η.Π.Α., που διεξήχθη τον Μάιο του 2007, ένας εργαζόμενος του ιδιωτικού τομέα της πληροφόρησης κοστίζει ετήσια 250.000 δολάρια, τη στιγμή που ένας αντίστοιχος δημόσιος υπάλληλος κοστίζει τα μισά. ⁵⁹ Για οντότητες όμως που δεν έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να συντηρούν τις δικές τους κολοσσιαίες δομές πληροφόρησης, με δυνατότητα ανταπόκρισης σε ευρύτατο φάσμα πληροφοριακών αναγκών, με έγκυρο και έγκαιρο τρόπο, η ανάθεση κατά περίπτωση των έργων αυτών σε ιδιωτικές εταιρίες, προβάλλει ως μία πολύ καλή και οικονομική λύση. Τέτοιες οντότητες μπορεί να είναι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μπορεί όμως να είναι και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), Διεθνείς Οργανισμοί, Πανεπιστήμια, ΜΜΕ αλλά ακόμη και κυβερνήσεις μικρών κρατών, που δεν έχουν τη δυνατότητα διατήρησης τόσο μεγάλων υπηρεσιών πληροφοριών. ⁶⁰

⁵⁸ S. CHESTERMAN, "We can't spy... If we can't buy!": The privatization of intelligence and the limits of outsourcing 'inherently governmental functions,'" *cited.*, σελ 1055

⁵⁹ E. ROSENBACH and A. J. PERITZ, *Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community*, *cited.*

⁶⁰ Ενδεικτικό του πελατολογίου των ιδιωτικών αυτών υπηρεσιών πληροφοριών καθώς και του ότι τα περιβαλλοντικά θέματα είναι στα πεδία δράσης τους, αποτελούν έγγραφα που έχουν διαρρεύσει στα wikileaks, όπως αυτό : https://wikileaks.org/gifiles/docs/13/1357327_-capitalistsforever-people-tend-to-confuse-two-different.html

2.6 Κοινότητα Πληροφοριών (IC)

Σε κάθε κράτος λειτουργούν διάφορες υπηρεσίες πληροφοριών, όπως προαναφέρθηκε, οι οποίες έχουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, ανεξάρτητη δράση μεταξύ τους. Ως κοινότητα πληροφοριών, ορίζεται το σύνολο των υπηρεσιών αυτών και μπορεί να λαμβάνει επίσημη μορφή, με θεσμοθετημένη δομή και λειτουργίες συνεργασίας, όπως συμβαίνει με την IC (Intelligence Community) των Η.Π.Α, ή να έχει μια πιο χαλαρή μορφή. Πέραν του ότι εν πολλοίς έχουν την ίδια φιλοσοφία, δόγμα, οργάνωση, μεθόδους εργασίας και υψηλή αποστολή, τη συμβολή τους στην εθνική ασφάλεια, βασικός στόχος της ύπαρξης μιας τυπικής ή άτυπης κοινότητας πληροφοριών είναι η συνεργασία μεταξύ τους, όπου αυτό είναι εφικτό, κατ'αρχάς για την χρήση των αποκλειστικών προϊόντων του καθενός από τους υπόλοιπους, αλλά και την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων, το οποίο φέρνει οικονομία πόρων. Επίσης σημαντική είναι η συνεργασία τους και για την αποφυγή εμπλοκής της μίας υπηρεσίας σε επιχειρήσεις άλλης και μάλιστα πολλές φορές με καταστροφικά αποτελέσματα.⁶¹

2.7 Είδη (στρατηγική, «τακτική») «πληροφόρησης»

Ανεξάρτητα από το λόγο για τον οποίο παρήχθη αλλά και το που θα χρησιμοποιηθεί, η πληροφόρηση είναι μία δομημένη λειτουργία η οποία λειτουργεί με τα δικά της πρότυπα και αρχές. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι η ύπαρξη του πληροφοριακού δόγματος δεν επιτρέπει στην πράξη την ευέλικτη προσαρμογή στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες. Στην πραγματικότητα, αυτή η δυνατότητα της πληροφόρησης να μετασχηματίζεται προκειμένου να εξυπηρετήσει τις εναλλασσόμενες και συγκεκριμένες ανάγκες των οργανισμών, είναι που όταν χρησιμοποιηθεί σωστά και εφαρμοστεί ευέλικτα, την καθιστά ένα πολύτιμο εργαλείο.⁶²

Πληροφόρηση η οποία παράγεται αποκλειστικά για υψηλό επίπεδο διαχείρισης και εκτελεστικής εξουσίας, οπότε ασχολείται με την επισκόπηση ζητημάτων αποστολής, στόχων, προγραμμάτων και διαχείρισης πόρων, ονομάζεται

⁶¹ M. M. LOWENTHAL, *Intelligence: From Secrets to Policy, cited.*, σελ 37 κ.ε.

⁶² Don MCDOWELL, *Strategic Intelligence, Revised.*, Plymouth, Scarecrow Press, Inc., 2009., σελ 12-13

στρατηγική πληροφόρηση, καθώς συνεισφέρει στην διαμόρφωση της στρατηγικής του οργανισμού ή του κράτους στον οποίο απευθύνεται.⁶³

Στην άλλη πλευρά της κλίμακας της ιεραρχίας, η πληροφόρηση που εξυπηρετεί τις καθημερινές ανάγκες των εποπτών και διευθυντικών στελεχών και εστιάζει στις άμεσες, ρουτίνας και τρέχουσες δραστηριότητες του οργανισμού ή του κράτους στον οποίο απευθύνεται, αποκαλείται, **επιχειρησιακή ή τακτική πληροφόρηση**.⁶⁴

Μία πιο αναλυτική προσέγγιση, συνδεόμενη άμεσα με τα παραγόμενα πληροφοριακά προϊόντα, κατηγοριοποιεί την πληροφόρηση όπως παρακάτω:

Τρέχουσα πληροφόρηση (Current Intelligence).

Ασχολείται με καθημερινά γεγονότα και την ενδεχόμενη επίδραση τους στο πολύ κοντινό μέλλον.

Ανάλυση Τάσης (Trend Analysis).

Ασχολείται με καθημερινά γεγονότα ή με μία σειρά από τέτοια συμπεριλαμβάνοντας αξιολόγηση των σχετικών πληροφοριών, πληροφορίες με παρεμφερή γεγονότα, καθώς και το ιστορικό του γεγονότος για εξοικείωση με την υπόθεση. Υποβάλλεται σε έλεγχο από άλλα μέλη της υπηρεσίας και συγκρίνεται με πληροφορίες από άλλες πηγές. Είναι περισσότερο σχολαστικές από τις τρέχουσες και μπορεί να χρειάζονται εβδομάδες ή μήνες για την προετοιμασία τους.

Μακροπρόθεσμη Εκτίμηση (Long-Term Assessment).

Ασχολείται με εξελίξεις σε ένα πιο ευρύ πεδίο, εκτιμά μελλοντικές τάσεις και εξελίξεις, ή παρέχει εμπειριστατωμένη, λεπτομερή ανάλυση ενός τρέχοντος θέματος, συγκεκριμένου συστήματος ή κάποιου άλλου ζητήματος. Μπορεί να χρειάζονται μήνες για την προετοιμασία τους και ενδεχομένως να συντονίζονται με ειδικούς από

⁶³ *Ibid.*, σελ 13

⁶⁴ *Ibid.*, σελ 13

άλλες υπηρεσίες πληροφοριών. Μπορεί επίσης να περιέχουν προβολές μελλοντικών εξελίξεων.

Εκτιμητική Πληροφόρηση (Estimative Intelligence).

Χρησιμοποιεί μελλοντικά σενάρια και προβολές ενδεχόμενων μελλοντικών γεγονότων προκειμένου να εκτιμήσει δυνατές να συμβούν εξελίξεις, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την εθνική ασφάλεια. Εξετάζοντας τις επιπτώσεις ενός εύρους πιθανών σεναρίων, βοηθά τους διαμορφωτές αποφάσεων και πολιτικών να σκεφτούν περισσότερο στρατηγικά σχετικά με μακροπρόθεσμες απειλές.

Προειδοποιητική Πληροφόρηση (Warning Intelligence).

Χτυπά το συναγερμό στους διαμορφωτές αποφάσεων και πολιτικών. Έχει χαρακτήρα επείγοντος και συνεπάγεται ενδεχόμενη ανάγκη λήψης μέτρων πολιτικής. Περιλαμβάνει αναγνώριση ή πρόβλεψη γεγονότων όπως, πραξικοπήματα, πολέμους τρίτων χωρών, μεταναστευτικές ροές κ.α., τα οποία θα επηρέαζαν σοβαρά την πολιτική της χώρας. Δυνατόν να περιλαμβάνει και την εξέταση εναλλακτικών σεναρίων για το μέλλον καθώς και σεναρίων χαμηλής πιθανότητας/υψηλής επίδρασης.

Ερευνητική Πληροφόρηση (Research Intelligence).

Περιλαμβάνει τη μελέτη και έρευνα η οποία υποστηρίζει την τρέχουσα αλλά και την εκτιμητική πληροφόρηση.

Επιστημονική και Τεχνική Πληροφόρηση (Scientific and Technical Intelligence).

Περιλαμβάνει την εξέταση της τεχνολογικής ανάπτυξης, χαρακτηριστικών, απόδοσης και των δυνατοτήτων των ξένων τεχνολογιών.⁶⁵

⁶⁵ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview, cited.*, σελ 60-61

Β΄ ΜΕΡΟΣ

**«Πληροφόρηση» (intelligence) και Διαπραγματεύσεις Διεθνών
Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης**

Κεφάλαιο 3^ο

Ρόλος της «Πληροφόρησης» (intelligence) στις Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης

3.1 Γενικά

Όπως αναφέραμε και στο Α' μέρος, τα τέλη του 20^{ου} αιώνα βρίσκουν και τα δύο πεδία σε φάση αλλαγών. Ο χώρος της «πληροφόρησης» αλλάζει, ανταποκρινόμενος στις αλλαγές που προκύπτουν κυρίως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, αλλά την ίδια εποχή η προστασία του περιβάλλοντος εισέρχεται σε μια νέα φάση της ιστορίας της και συνδέεται στη Συνδιάσκεψη του Ρίο (1992) άρρηκτα πλέον με την βιώσιμη ανάπτυξη.

Μέσα στο κλίμα λοιπόν αυτό των αλλαγών και της ανάδειξης των κινδύνων που αναπτύσσονται από την συνεχιζόμενη αλόγιστη υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά και την προσκόλληση σε ένα οπισθοδρομικό και αναποτελεσματικό μοντέλο ανάπτυξης και εν μέσω μιας προσπάθειας του χώρου της «πληροφόρησης» να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του και την ύπαρξη του γενικότερα, ανακύπτει το ερώτημα της εμπλοκής της «πληροφόρησης» σε τέτοιου είδους ζητήματα και κατά πόσον αυτά εκφεύγουν του σκοπού ύπαρξης των υπηρεσιών ασφάλειας και πληροφοριών.⁶⁶ Και η απάντηση που δίνεται είναι ότι τελικά ίσως και να μην είναι εκτός αποστολής, καθόσον ποιά άλλη υπηρεσία που ασχολείται με την κοινωνία, αν όχι οι υπηρεσίες πληροφοριών και ασφάλειας, θα μπορούσαν να κάνουν μακροπρόθεσμη θεώρηση των κινδύνων αυτών για την κοινωνία; Ποιος άλλος θα μπορούσε να συνεγείρει τους πολιτικούς να επανεξετάσουν τις ενεργειακές πολιτικές και να λάβουν υπόψη τους την ανάγκη για δραστική περικοπή των δραστηριοτήτων που μολύνουν το περιβάλλον;⁶⁷

⁶⁶ Scott PACE, Kevin M. O'CONNELL and Beth E. LACHMAN, *Using Intelligence Data for Environmental Needs*, 1997., σελ ix

⁶⁷ Simon DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *Intelligence and National Security*, 1995, vol. 10, no. 4, pp. 175–197., σελ 188

Στις Η.Π.Α., όπου όπως προαναφέραμε είναι πρωτοπόροι στην ακαδημαϊκή ενασχόληση με την «πληροφόρηση» αλλά επίσης αποτελούν και οδηγό μεγάλης μερίδας της παγκόσμιας κοινότητας πληροφοριών, οι προσπάθειες να τεθεί μία περιβαλλοντική αποστολή στην κοινότητα πληροφοριών έγιναν επί προεδρίας George Bush με την (28 May 1992 National Space Policy Directive), η οποία προέβλεπε την εκτίμηση των δυνατοτήτων όλων των διαστημικών κυβερνητικών υπηρεσιών προκειμένου να βελτιωθούν οι δυνατότητες επισήμανσης και τεκμηρίωσης του παγκόσμιου κλιματικού συστήματος. Ο Πρόεδρος Bush είπε στις στρατιωτικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες πληροφοριών να κάνουν διαθέσιμες τις ανάλογες τεχνολογίες και τα δεδομένα στους αντίστοιχους επιστήμονες. Αυτές οι ομάδες επιστημόνων και προσωπικού των υπηρεσιών πληροφοριών, οι οποίες ονομάστηκαν «ομάδες ανιχνευτών» είχαν ως αποστολή να επισημάνουν και να ετοιμάσουν χρήσιμες πληροφορίες οι οποίες θα διατίθονταν στην επιστημονική κοινότητα και τις λοιπές κρατικές υπηρεσίες. Αυτή η αναγνώριση των δυνατοτήτων συνδρομής των υπηρεσιών πληροφοριών στη μελέτη του περιβάλλοντος ήταν ένα πολύ μεγάλο βήμα στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας της ασφάλειας, όπως θα δούμε παρακάτω.⁶⁸

Αν και το παραπάνω πρώτο βήμα ακολούθησαν συζητήσεις που αφορούσαν την αναδιοργάνωση των υπηρεσιών πληροφοριών, κάποιες από τις οποίες μάλιστα ήταν αρκετά προχωρημένες, οι οποίες όμως δεν καρποφόρησαν αμέσως, τουλάχιστον όμως η διάθεση από την Κοινότητα Πληροφοριών σε τρίτους δεδομένων που ήταν απαραίτητα για την μελέτη του περιβάλλοντος, ήταν μια πραγματικότητα, όσο και αν Κοινότητα Πληροφοριών περιοριζόταν μόνο στη διάθεση τους και δε συμμετείχε στην ανάλυση τους.⁶⁹

Αξίζει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια των παραπάνω συζητήσεων, υπήρξε μια αναφορά του Διευθυντή Κεντρικής Πληροφόρησης {Director of Central Intelligence (DCI)}, ο οποίος, ζητώντας από είκοσι υπουργεία και υπηρεσίες να καθορίσουν τις πληροφοριακές τους απαιτήσεις, παρουσίασε μία λίστα με 176 θέματα μεταξύ των οποίων και οι περιβαλλοντικές απειλές.⁷⁰

⁶⁸ David D. DABELKO and Geoffrey D. DABELKO, "The international environment and the U.S. intelligence community," *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 1993, vol. 6, no. 1, pp. 21-41., σελ 36 επ.

⁶⁹ *Ibid.*, σελ 37

⁷⁰ *Ibid.*, σελ 37 επ.

Λίγα χρόνια μετά, στις 25 Ιουλίου 1996, επί προεδρίας Η.Π.Α. Bill Clinton, ο τότε DCI John Deutch, σε μία ιστορική ομιλία του στο Συμβούλιο Παγκόσμιων Σχέσεων (World Affairs Council), στο Λος Αντζελες, με θέμα «το Περιβάλλον στην Ατζέντα της «Πληροφόρησης»» ("The Environment on the Intelligence Agenda"), η οποία αποτελεί ίσως την επιτομή της συνεισφοράς της «πληροφόρησης» στα ζητήματα περιβάλλοντος, ανέφερε ότι πηγαίνοντας πιο πέρα από την απλή διάθεση των δεδομένων, η υποστήριξη από πλευράς «πληροφόρησης» πρέπει να ξεκινά με την διαπραγματευτική διαδικασία, ώστε οι διπλωμάτες των Η.Π.Α. να έχουν στο μέλλον το πλεονέκτημα των καλύτερων δυνατών πληροφοριών κατά τη διαμόρφωση αποτελεσματικών και δυνάμενων να εκτελεστούν συνθηκών.⁷¹

Και συνεχίζει, στην ίδια ομιλία, με την μακροχρόνια υποστήριξη που έχει παρέξει η «πληροφόρηση» στη διπλωματία, όσο αφορά σε βασικές διεθνείς περιβαλλοντικές συνθήκες και συμφωνίες, δίνοντας ένα παράδειγμα του ρόλου που έπαιξαν οι υπηρεσίες πληροφοριών στη διαπραγμάτευση των συνθηκών ελέγχου εξοπλισμών, τονίζοντας ότι χωρίς τη συνδρομή τους στην επιτήρηση συμμόρφωσης, οι συνθήκες αυτές δε θα είχαν υπογραφεί και επικυρωθεί.⁷²

Είναι χαρακτηριστικό δε της αλλαγής που υπήρχε τη δεκαετία του 1990 προς μία αυξημένη προσοχή στα θέματα του περιβάλλοντος, ότι ο John Deutch κλείνει την παραπάνω ομιλία του, φέρνοντας στο προσκήνιο τη δήλωση του τότε Υπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α. Christopher, τον Απρίλιο του ίδιου έτους, σύμφωνα με την οποία «η δυνατότητα μας να προωθούμε τα παγκόσμια συμφέροντα μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το πώς διαχειριζόμαστε τους φυσικούς πόρους της Γης» και τόνισε ότι πρέπει οι Η.Π.Α. να βάλουν το περιβάλλον στην πρώτη γραμμή της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Κάνοντας την αναλογία, ο Deutch έκλεισε δηλώνοντας ότι θα έκανε ότι χρειαζόταν προκειμένου να εξασφαλίσει ότι το περιβάλλον θα παρέμενε στην πρώτη γραμμή των δραστηριοτήτων της «πληροφόρησης» των Η.Π.Α.⁷³

Μελετώντας κανείς θεσμικά κείμενα της Κοινότητας των Πληροφοριών, στη διάρκεια όλων αυτών των ετών, ακόμη και πρόσφατα, είτε πρόκειται για Εθνικές Στρατηγικές Πληροφόρησης, είτε για Ετήσιες Εκτιμήσεις Παγκόσμιας Απειλής, είτε για

⁷¹ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, 1996.

⁷² *Ibid.*

⁷³ *Ibid.*

ακροάσεις και εκθέσεις προς το Κογκρέσο, θα διαπιστώσει ότι η θεώρηση του ρόλου της «πληροφόρησης» στα θέματα περιβάλλοντος αλλά και με μία επέκταση σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, ακολουθεί τις βασικές γραμμές του πιο πάνω κειμένου του John Deutch.⁷⁴ Μοναδική ανατρεπτική αλλαγή έχουμε στη δεκαετία του 2000, όπου η κλιματική αλλαγή κυριαρχεί στο προσκήνιο των συζητήσεων περί περιβάλλοντος και εθνικής ασφάλειας, αναδεικνύοντας τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, όπως θα πούμε και παρακάτω, όχι ως απομακρυσμένες έμμεσες απειλές των συμφερόντων των αναπτυσσόμενων χωρών αλλά ως απειλές για αυτή την εθνική ασφάλεια.⁷⁵

Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι τα όσα αναφέρονται στα παρακάτω κεφάλαια αφορούν και επιμέρους διαπραγματεύσεις που μπορεί να λαμβάνουν χώρα και να έχουν ως αντικείμενο τις διαπραγματεύσεις των καθεστώτων στα οποία αναφερόμαστε. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης είναι λ.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή αλλά και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει ενιαία, με κοινή εκπροσώπηση και θέση των μελών της. Πριν τη συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις του καθεστώτος λαμβάνουν χώρα διαπραγματεύσεις εντός των θεσμών και οργάνων και σύμφωνα με τις διαδικασίες της Ε.Ε., προκειμένου να καταλήξουν στην πολιτική που θα ακολουθήσουν κατά τις διαπραγματεύσεις του καθεστώτος. Και σε αυτές λοιπόν τις επιμέρους διαπραγματεύσεις οντοτήτων που συμμετέχουν και εκπροσωπούνται συλλογικά, ισχύουν σε μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση, τα αναφερόμενα παρακάτω σε σχέση με το ρόλο της «πληροφόρησης» σε αυτές.

3.2 Ρόλος της «πληροφόρησης» στις Διαπραγματεύσεις Διεθνών Καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης

Κατ' αρχάς, θα πρέπει να διακρίνουμε το ρόλο της «πληροφόρησης» στις ΔΔΚΠΒΑ, θεωρώντας τον από δύο οπτικές γωνίες, οι οποίες μπορεί βέβαια και να συγκλίνουν και αυτό θα ήταν το ιδανικό, μπορεί όμως κάποιες στιγμές ή και εξ' ολοκλήρου, να αποκλίνουν. Έτσι, έχουμε από την μία πλευρά τα ίδια συμφέροντα του καθενός διαπραγματευομένου που χρησιμοποιεί «πληροφόρηση» και από την άλλη

⁷⁴ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The National Intelligence Strategy of the United States of America*, 2014., DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment Brief*, 1996., OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment*, 2014., OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment*, 2015.,

⁷⁵ Chad M BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *Intelligence and National Security*, 2012, vol. 27, no. 5, pp. 653–668., σελ 656 επ.

πλευρά το διεθνές κοινό συμφέρον που επιχειρείται να οικοδομηθεί μέσω της διαπραγμάτευσης αλλά και αυτό το ίδιο το καθεστώς που τελικώς δημιουργείται, κατά τη φάση της λειτουργίας του και τη φάση της επαναδιαπραγμάτευσης. Σε αυτές τις δύο πλευρές ενδέχεται η «πληροφόρηση» να έχει θετική, ουδέτερη ή και αρνητική επίπτωση, όχι όμως απαραίτητα την ίδια σε κάθε πλευρά. Επίσης, από τους τρόπους που θα αναφερθούν παρακάτω, με τους οποίους μπορεί η «πληροφόρηση» να συνεισφέρει στις ΔΔΚΠΒΑ, άλλοι μπορεί να δύνανται να εξυπηρετήσουν μία πλευρά και άλλοι όχι.

Ξεκινώντας λοιπόν να παρουσιάσουμε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί η «πληροφόρηση» να συνεισφέρει στις ΔΔΚΠΒΑ, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι το δυσκολότερο πράγμα γενικότερα στις διαπραγματεύσεις, αλλά και στη συνέχεια κατά τη λειτουργία ενός καθεστώτος, είναι να κεντρίσεις το ενδιαφέρον των υψηλά ιστάμενων στην ιεραρχία λήψης αποφάσεων και αφού τα καταφέρεις, να τους πείσεις για τις ευθύνες τους απέναντι στις επόμενες γενιές. Ο σύγχρονος τρόπος αντίληψης των θεμάτων ΠΒΑ δεν αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για πολλές κυβερνήσεις. Αν και οι λόγοι της χαμηλής αυτής προτεραιότητας ποικίλλουν, σίγουρα ένας από αυτούς είναι προφανώς και η έλλειψη ενημέρωσης επί των ζητημάτων αυτών.⁷⁶ Και βέβαια, όπως θα αναλύσουμε παρακάτω, η «πληροφόρηση» αποτελεί μία από τις καλύτερες λύσεις για την κάλυψη αυτού του κενού ενημέρωσης.

Το ότι τα ζητήματα του περιβάλλοντος αλλά και κατ'επέκταση της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να θέτουν νέους κινδύνους τους οποίους θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι υπηρεσίες ασφαλείας και πληροφοριών είναι επαρκώς τεκμηριωμένο, ήδη από το τέλος της προηγούμενης χιλιετίας⁷⁷. Ακριβώς όμως λόγω

⁷⁶ S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 192

⁷⁷ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 655, όπου αναφέρονται οι παρακάτω πηγές : Defense Science Board, Trends and Implications of Climate Change for National and International Security (Office of the Secretary of Defense, November 2011), διαθέσιμο σε <http://www.acq.osd.mil/dsb/reports/ADA552760.pdf>, National Intelligence Council, Global Trends 2025: A Transformed World (Washington, DC: GPO 2008) διαθέσιμο σε http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf, US Department of Defense, Quadrennial Defense Review 2010 (Washington, DC: GPO 2010), διαθέσιμο σε http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf, CNA Corporation, National Security and the Threat of Climate Change, διαθέσιμο σε <http://www.cna.org/reports/climate/>, German Advisory Council on Global Change (WBGU), World in Transition – Climate Change as a Security Risk (London: Earthscan 2008), Peter Halden, The Geopolitics of Climate Change (Stockholm: FOI Swedish Defence Research Agency 2007), Cleo Paskal, Global Warring: How Environmental, Economic and Political Crises Will Redraw the World Map (Toronto: Key Porter Books 2010).

της μεγάλης σημασίας που έχει η χρήση της εθνικής ασφάλειας ως μοχλού υποστήριξης και ανάδειξης των θεμάτων ΠΒΑ, αλλά και του γεγονότος ότι αυτή αποτελεί την κύρια αποστολή της «πληροφόρησης», η σχέση τους και ο ρόλος της στις ΔΔΚΠΒΑ, θα εξετασθούν παρακάτω σε ιδιαίτερο κεφάλαιο.

Στα πλαίσια της στρατηγικής «πληροφόρησης», μεγάλη μπορεί να είναι η συνεισφορά στη διαμόρφωση γνώσης της θέσης που έχουν στα υπό εξέταση ζητήματα οι συνδιαπραγματευόμενες χώρες. Η στρατηγική «πληροφόρηση» είναι παραδοσιακά εξοικειωμένη με την εκτίμηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται τις απειλές τρίτες χώρες. Με την παρακολούθηση των χωρών αυτών και εν προκειμένω των συνδιαπραγματευόμενων χωρών, μπορούν να μεταφέρουν την εικόνα αυτή στην δική τους ιεραρχία και στην ομάδα διαπραγμάτευσης όπως λ.χ., παρακολουθώντας τις ανησυχίες των αναπτυσσόμενων χωρών σχετικά με τις παραβιάσεις της κυριαρχίας τους θα μπορούσε να είναι μία πολύ καλή βοήθεια στο να γίνει κατανοητό τι θα ήταν αυτές οι χώρες διατεθειμένες να δεχθούν ως διεθνείς συμφωνίες⁷⁸, από πλευράς πεδίου αναφοράς των συμφωνιών αυτών κατ'αρχάς, αλλά και του περιεχομένου τους. Η γνώση αυτή είναι προφανώς ιδιαίτερος χρήσιμη στον εκκινητή μίας διαπραγμάτευσης, χωρίς βεβαίως να παραθεωρείται η αξία της και για τα υπόλοιπα συνδιαπραγματευόμενα μέρη.

Φυσικά, όπως και με το μεγαλύτερο μέρος των τρόπων που η «πληροφόρηση» συμβάλλει στις ΔΔΚΠΒΑ, η στρατηγική πληροφόρηση της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να έχει εποικοδομητικά αποτελέσματα για το επιδιωκόμενο δ.κ.σ., μόνο εφόσον επιλεχθεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να μεγιστοποιήσει τις πιθανότητες για συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην αντίθετη περίπτωση, αν χρησιμοποιηθεί προκειμένου να δώσει ένα πλεονέκτημα έναντι των χωρών αυτών, εξυπηρετώντας ίδια συμφέροντα σε βάρος των υπολοίπων, τότε ναι μεν η «πληροφόρηση» έχει ρόλο στη συγκεκριμένη διαπραγμάτευση αλλά είναι αμφίβολη η θετική συνδρομή της στην όλη προσπάθεια οικοδόμησης δ.κ.σ. Επίσης, χρήσιμο θα ήταν η συγκεκριμένη πληροφόρηση να διαδοθεί ευρέως προκειμένου να αντιμετωπίσει εθνοκεντρικές και ξενοφοβικές αντιδράσεις στα υπόψη ζητήματα.⁷⁹

Πραγματοποιώντας τις στρατηγικές περιφερειακές αναλύσεις τους, οι υπηρεσίες πληροφοριών θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους θέματα όπως η

⁷⁸ S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 188

⁷⁹ *Ibid.*, σελ 189

υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η ερημοποίηση, η διάβρωση των εδαφών, και η υπερκαλλιέργεια, τα οποία καταστρέφουν τεράστιες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης. Αυτό αναγκάζει τους ανθρώπους να εγκαταλείπουν τα σπίτια τους και δημιουργεί εντάσεις μεταξύ των εθνοτικών και των πολιτικών ομάδων, καθώς ο ανταγωνισμός για τους λιγοστούς πόρους αυξάνεται. Υπάρχει μια ουσιαστική σύνδεση μεταξύ της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, της αύξησης του πληθυσμού και της φτώχειας. Όλα αυτά όμως δεν αποτελούν μοναδικό παράγοντα πολιτικών εντάσεων και δεν οδηγούν από μόνα τους σε περιφερειακές συγκρούσεις.⁸⁰ Η σύνδεση τους όμως με τα υπόλοιπους παράγοντες που οδηγούν σε συγκρούσεις εν εξελίξει ή εν δυνάμει, όπως είναι οι πολιτικοί, θρησκευτικοί, και άλλοι γεωστρατηγικοί λόγοι είναι που δίνει την άλλη διάσταση και μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης της περιοχής αλλά ταυτόχρονα και του βάρους που διαδραματίζουν σε αυτή οι περιβαλλοντολογικοί παράγοντες που αναφέρθηκαν στην αρχή. Η διασύνδεση λοιπών αυτών των θεμάτων και η απεικόνιση του τρόπου με τον οποίο τα περιβαλλοντικά θέματα και τα συνεπαγόμενα ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης διαδρούν με τα υπόλοιπα προβλήματα που διαμορφώνουν το πολιτικό σκηνικό μιας χώρας ή περιοχής, καθώς και οι μεταξύ τους ισορροπίες είναι η προστιθέμενη αξία της στρατηγικής πληροφόρησης. Η απεικόνιση αυτή είναι προφανώς υποβοηθητική στους διαπραγματευόμενους καθώς τους διευκολύνει να αντιληφθούν καλύτερα την συνολική κατάσταση των υπολοίπων μερών, τις υποκειμενικές πλαισιώσεις της διαπραγμάτευσης και με αυτό τον τρόπο να διαμορφώσουν τις προτάσεις τους κατά τρόπο που να διευκολύνουν την αποδοχή τους.

Η παρακολούθηση δε, μελέτη και ανάλυση της εσωτερικής πολιτικής κατάστασης καθώς και της κοινωνίας μίας χώρας και το πώς οι εσωτερικές πολιτικές σκοπιμότητες ή κοινωνικές εξελίξεις επηρεάζουν την εξωτερική της πολιτική και περαιτέρω πως όλα αυτά συνδέονται με τις υπόλοιπες χώρες μιας περιοχής αλλά και ευρύτερα σε παγκόσμιο επίπεδο είναι έτσι και αλλιώς ένα κλασικό αντικείμενο της στρατηγικής «πληροφόρησης».⁸¹

Στα πλαίσια της στρατηγικής πληροφόρησης οι αναλύσεις που προαναφέραμε, σε περιφερειακό ή παγκόσμιο επίπεδο, μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως

⁸⁰ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

⁸¹ D. McDOWELL, *Strategic Intelligence*, cited.

εργαλεία ανεύρεσης πιθανών σημείων σύγκλισης και συνεργασίας, σε ζητήματα ΠΒΑ, προτείνοντας την περαιτέρω διερεύνηση τους και την ενδεχόμενη έναρξη ΔΔΚΠΒΑ.⁸²

Μία από τις προσεγγίσεις των αναλυτών των υπηρεσιών πληροφοριών, στα πλαίσια της στρατηγικής πληροφόρησης, οι οποίοι συχνά καλούνται να προβλέψουν το μέλλον, πράγμα όμως αδύνατο, και να αναπτύξουν τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση πιθανών απειλών, είναι να χρησιμοποιούν σενάρια προκειμένου να προβάλουν πιθανές μελλοντικές εξελίξεις. Η χρήση σεναρίων είναι ευρύτερα μία συχνά χρησιμοποιούμενη μέθοδος για την πρόβλεψη των αποτελεσμάτων των παγκόσμιων περιβαλλοντικών αλλαγών.⁸³ Η γραμμική μεταβολή που χρησιμοποιείται όμως συνήθως στην προβολή αυτών των σεναρίων, δεν συμβαίνει συχνά στα περιβαλλοντικά συστήματα.⁸⁴ Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η διαφορά της «πληροφόρησης» είναι η συμπερίληψη στα σενάρια αυτά και όλων των υπολοίπων παραγόντων, τα οποία δημιουργούν με αυτό τον τρόπο περίπλοκα, πολυπαραγοντικά σενάρια, με επιπτώσεις που αλληλεπιδρούν σε πολλά επίπεδα χρονικά και θεματικά (εκτός από περιβαλλοντικά, σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και γεωστρατηγικά) και επηρεάζουν δυναμικά την εξέλιξη του όλου σεναρίου. Για να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία του Gwyn Prins, η παραδοσιακή γραμμική σκέψη για τα οικονομικά και το ρεαλισμό, εξωθείται πλέον σε κυκλική.⁸⁵ Η πληροφόρηση που προκύπτει από τις αναλύσεις αυτές είναι σημαντικό εργαλείο για τον εκκινήτη της διαπραγματευτικής διαδικασίας, ιδιαίτερα στο στάδιο της διαγνωστικής θεματικής προσέγγισης.⁸⁶

Στο πλαίσιο αυτό της στρατηγικής πληροφόρησης, μία προτεινόμενη προσέγγιση της περιβαλλοντικής ασφάλειας θα ήταν η χρήση του «χειρότερου σεναρίου» η οποία να συνδυάζεται με την αρχή της προφύλαξης⁸⁷ για να αξιολογήσει

⁸² S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 193

⁸³ *Ibid.*, σελ 189

⁸⁴ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 654

⁸⁵ S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 186, Gwyn PRINS, "Politics and the Environment," *International Affairs*, 1990, vol. 66, no. 4, pp. 1–119.

⁸⁶ Ε. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ, *cited.*, σελ 81

⁸⁷ Philippe SANDS, *Principles of International Environmental Law*, 2η ed., no. 1, Cambridge, New York, Cambridge, 2003., σελ 266 επ.

τα δεδομένα και να προτείνει πολιτικές.⁸⁸ Μία τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε επιπλέον να φανεί χρήσιμη υπό την έννοια, ότι η σφοδρότητα του περιεχομένου της, από τη στιγμή που θα έχει χρησιμοποιηθεί το χειρότερο σενάριο θα μπορούσε να ταρακουνήσει τις πολιτικές ηγεσίες αλλά και τους κοινωνικούς φορείς και να τραβήξει πιο εύκολα την προσοχή τους.

Ένα πεδίο της «πληροφόρησης» το οποίο συχνά απαντάται μόνο του και διαδραματίζει τεράστια σημασία στα περιβαλλοντικά θέματα αλλά και στα θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, είναι η οικονομία. Η πολιτική οικονομία της ανάπτυξης, κλάδος της επιστήμης που συμπορεύεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την μακροοικονομία, η οποία με τη σειρά της αποτελεί παραδοσιακό αντικείμενο της οικονομικής «πληροφόρησης».⁸⁹ Ένα παράδειγμα συνδρομής της περιβαλλοντικής θεώρησης της οικονομικής «πληροφόρησης» είναι η παρατήρηση και συλλογή και ανάλυση στοιχείων που δείχνουν κατά πόσο ξένοι ανταγωνιστές κερδίζουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αγνοώντας τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς.⁹⁰ Η πληροφόρηση αυτή η οποία διευκολύνεται από την εισαγωγή της περιβαλλοντικής θεώρησης της «πληροφόρησης», είναι χρήσιμη στους εγχώριους οικονομικούς κυβερνητικούς υπευθύνους όμως ταυτόχρονα είναι σημαντική για τους συμμετέχοντες π.χ. στις διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή.

Συναφής με την οικονομική «πληροφόρηση» είναι και η βιομηχανική και τεχνολογική «πληροφόρηση». Παραδοσιακά αντικείμενα και αυτά της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου, όπου οι υπηρεσίες πληροφοριών είχαν ευρεία δράση στην παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων των αντιπάλων, οι ίδιες υπηρεσίες μπορούν υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής «πληροφόρησης» να αναλάβουν αντίστοιχο ρόλο παρακολούθησης και ενημέρωσης των κυβερνήσεων τους επί καινοτόμων τεχνολογιών που έχουν να κάνουν με την προστασία του περιβάλλοντος

⁸⁸ S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 190

⁸⁹ Για περισσότερη εις βάθος εξέταση της οικονομικής «πληροφόρησης» βλέπε το μοναδικό στα ελληνικά γράμματα σχετικό εγχείρημα του Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη, cited.*

⁹⁰ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda, cited.*

και τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως π.χ., φωτοβολταϊκά, καύσιμα από διάφορες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) κ.α.⁹¹

Στα πλαίσια δε της οικονομικής και τεχνολογικής αντικατασκοπείας στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου υπήρχε αξιόλογη δράση για την απαγόρευση εξαγωγής σημαντικών – ευαίσθητων τεχνολογιών. Οι ίδιοι αυτοί μηχανισμοί και τεχνογνωσία μπορούν να χρησιμοποιούνται για την απαγόρευση διασυνοριακής διακίνησης, επικίνδυνων υλικών και αποβλήτων, ανθρώπων και γενικότερα οποιαδήποτε διακίνηση προβλέπεται από διάφορα ΠΒΑ καθεστώτα να είναι ελεγχόμενη.⁹²

Συναφές με τον έλεγχο των διασυνοριακών διακινήσεων είναι το πεδίο «πληροφόρησης» που έχει να κάνει με τις υπηρεσίες καταπολέμησης του εγκλήματος ή άλλως «αστυνομικής πληροφόρησης». Πολύ μεγάλο μέρος του αντικειμένων της εν λόγω «πληροφόρησης» σχετίζεται με αντικείμενα που επηρεάζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη (ναρκωτικά, εκμετάλλευση και εμπορία ανθρώπων κ.α.) αλλά και το περιβάλλον (π.χ. βιοποικιλότητα). Η συνδρομή σε τέτοια καθεστώτα είναι κεφαλαιώδης και καθοριστική, όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω.

Οι υπηρεσίες πληροφοριών, έχοντας οι ίδιες μακρά εκπαιδευτική εμπειρία και ανάλογο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, μπορούν να εκπαιδεύσουν το προσωπικό των ομάδων διαπραγμάτευσης, όχι τόσο των διπλωματών αλλά ειδικά όσων στερούνται διαπραγματευτικής εκπαίδευσης και εμπειρίας, όπως οι επιστήμονες ή οι πραγματογνώμονες/τεχνοκράτες, σε θέματα κατ'αρχάς διαπραγματεύσεων, σε επίπεδο ατομικής «τακτικής», όπως π.χ. γλώσσα του σώματος, τεχνικές συζήτησης και εκπαίδευσης πληροφοριών, τρόπους μη λεκτικής μυστικής επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας κ.α., καθώς και σε μέτρα ατομικής ασφάλειας και αντικατασκοπείας, προκειμένου οι ίδιοι να μην πέφτουν θύματα αντίστοιχης χειραγώγησης από εκπαιδευμένους συνδιαπραγματευόμενους τους αλλά και ασφάλειας των πληροφοριών τους και των επικοινωνιών τους.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, οι υπηρεσίες πληροφοριών έχουν μοναδικά συστήματα στην κατοχή τους, τηρουμένων των αναλογιών των δυνατοτήτων που έχει γενικώς κάθε χώρα. Αυτά, ιδιαιτέρως στις αναπτυγμένες χώρες και πολύ περισσότερο στις Η.Π.Α. αλλά και τις άλλες υπερδυνάμεις, περιλαμβάνουν δορυφόρους,

⁹¹ S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 188

⁹² *Ibid.*, σελ 188

αισθητήρες, τηλεσκόπια και πολλά άλλα τέτοια συστήματα φυσικών μετρήσεων, επισκόπησης και τηλεμέτρησης καθώς και την ανάλογη εμπειρία συλλογής, καταχώρησης, αρχειοθέτησης και επεξεργασίας των δεδομένων που λαμβάνονται από αυτά και τα οποία μπορούν να συνδράμουν την επιστημονική κοινότητα με έναν πλούτο πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το ότι υπάρχουν και λειτουργούν οι μηχανισμοί για να μοιράζονται αυτές τις πληροφορίες με εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.⁹³ Λόγω της μεγάλης σημασίας που έχει αυτού του είδους η συνδρομή της «πληροφόρησης» και του γεγονότος ότι αποτελεί πολύ μεγάλο κομμάτι της συνολικής συμμετοχής της «πληροφόρησης» στις ΔΔΚΠΒΑ αλλά και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη, θα αναπτυχθεί διεξοδικότερα και με παραδείγματα σε επόμενο κεφάλαιο.

Η παγκόσμια κοινότητα των πληροφοριών αποτελεί και αυτή ένα πεδίο με τα δικά της καθεστώτα, τα δικά της δίκτυα και διαύλους επικοινωνιών, τα οποία σε κάθε περίπτωση στην επιζητούμενη όσο το δυνατόν καλύτερη επικοινωνία και κατανόηση, που είναι προαπαιτούμενο για την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων, μπορούν μερικές φορές να προσφέρουν εξαιρετικές και μοναδικές υπηρεσίες. Υπάρχουν λ.χ. πολλές φορές εξελίξεις στην πρώτη γραμμή πολιτική σκηνή που οδηγούν δύο ή περισσότερα μέρη σε διακοπή των επίσημων επαφών μεταξύ τους. Οι υπηρεσίες των πληροφοριών που έχουν το πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη περίπτωση και τη δυνατότητα να κινούνται στην αφάνεια, μπορούν αξιοποιώντας τα δικά τους δίκτυα και διαύλους επικοινωνίας με τις αντίστοιχες υπηρεσίες των άλλων μερών να συνεχίσουν την διακοπέισα επικοινωνία.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο ένα χαρακτηριστικό της συνδρομής της «πληροφόρησης» το οποίο διατρέχει το σύνολο σχεδόν των δράσεων που αναφέρθηκαν ή θα αναφερθούν παρακάτω και την διακρίνει από τις υπόλοιπες υπηρεσίες που συνδράμουν στις ΔΔΚΠΒΑ. Αυτή η διαφορά έγκειται στο ότι εντάσσει τις μυστικές πληροφορίες, προσθέτοντας και αυτή τη διάσταση την οποία άλλοι αναλυτές, άλλων ειδικοτήτων, άλλων υπηρεσιών ή οντοτήτων δεν μπορούν να κάνουν.⁹⁴

Καλό θα ήταν επίσης να διευκρινιστεί ότι, ακόμη και όταν μία χώρα δε θα επιλέξει να χρησιμοποιήσει την «πληροφόρηση» με τρόπο «επιθετικό», μπορεί να

⁹³ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

⁹⁴ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη*, cited., σελ 46

χρειαστεί να την χρησιμοποιήσει με τρόπο «αμυντικό». Δηλαδή, μπορεί να μην χρησιμοποιήσει τη στρατηγική της πληροφόρηση προκειμένου να αναδείξει τις πτυχές και τη σημασία του θέματος αλλά και επίσης μπορεί να μην χρησιμοποιήσει ούτε τακτική πληροφόρηση, όμως να αναγκαστεί να προστατέψει τα μέλη της διαπραγματευτικής της ομάδας, λόγω της χρήσης της «πληροφόρησης» ως προπαγανδιστικού εργαλείου και εργαλείου επιχειρήσεων επιρροής από τις άλλες συνδιαπραγματευόμενες χώρες ή κοινωνικές ομάδες ή ακόμα και εξωθεσμικές ομάδες, εναντίον της. Τέτοιες επιχειρήσεις μπορεί να περιλαμβάνουν για παράδειγμα τον βομβαρδισμό με ενημερωτικά ηλεκτρονικά μηνύματα, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αλλά και των εκτεταμένων πλέον μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όσων συμμετέχουν ή όσων υποστηρίζουν ή επηρεάζουν την ομάδα διαπραγμάτευσης.⁹⁵ Η προστασία αυτή, αποτελεί κατ'εξοχήν έργο των υπηρεσιών πληροφοριών.

3.3 Θέματα Αμιγώς «Πληροφοριακά»

Στο ευρύτατο πεδίο αναφοράς των καθεστώτων Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης, υπάρχουν θέματα που εμπίπτουν άμεσα στον κύκλο ενδιαφερόντων της «πληροφόρησης» είτε γιατί προφανώς αφορούν την εθνική και παγκόσμια ασφάλεια, με την εδραιωμένη κλασική της έννοια, είτε τα μείζονα εθνικά συμφέροντα, είτε την καταπολέμηση του εγκλήματος.

Αυτά τα αμιγώς «πληροφοριακά» θέματα, όπως θα τα χαρακτηρίσουμε, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό ότι το αντικείμενο τους αποτελεί παραδοσιακά αντικείμενο ενασχόλησης της «πληροφόρησης», χωρίς η εμπλοκή της να είναι έμμεση και να προκύπτει κατόπιν αναλύσεων ή προσεγγίσεων που αναπτύσσουν τις ενδεχόμενες προεκτάσεις κλασικών θεμάτων ΠΒΑ που μετά την προσέγγιση αυτή αναδεικνύεται η σύνδεση τους με την εθνική ασφάλεια ή η ενδεχόμενη δυνατότητα συνδρομής από την «πληροφόρηση». Ένα επιπλέον στοιχείο για να τα διακρίνουμε είναι ότι αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης κατηγορίας πληροφόρησης και συνήθως είναι της στρατιωτικής ή αστυνομικής πληροφόρησης.

Ο λόγος που επιχειρείται η διάκριση αυτή είναι κυρίως γιατί η εμπλοκή της πληροφόρησης στα ζητήματα αυτά εκτείνεται σχεδόν σε όλο το εύρος τους και είναι ουσιαστικά αυταπόδεικτη. Έτσι, ζητήματα όπως τα όπλα μαζικής καταστροφής και η διάδοση τους, ο κυβερνοχώρος και δη ο κυβερνοπόλεμος, τα ναρκωτικά, το

⁹⁵ https://wikileaks.org/plusd/cables/09STATE63860_a.html

σωματεμπόριο, οι προσφυγικές ροές, η ανταρκτική κ.α., είναι ζητήματα όπου η παρουσία της «πληροφόρησης» θεωρείται δεδομένη.

Ένας επιπλέον λόγος ιδιαίτερης μνείας στην ύπαρξη τέτοιων καθεστώτων είναι ότι αυτά δε θα μπορούσαν να έχουν δημιουργηθεί, υπογραφεί και επικυρωθεί χωρίς την κρίσιμη και ουσιαστική εμπλοκή της «πληροφόρησης».⁹⁶

Ειδικότερα η «πληροφόρηση» που σχετίζεται άμεσα με την καταπολέμηση του εγκλήματος, πολλές φορές αναφερόμενη και ως «αστυνομική πληροφόρηση», είναι ταυτόχρονα κρίσιμη και άμεσα συνδεδεμένη με καθεστώτα όπως αυτά της διακίνησης επικίνδυνων αποβλήτων και της βιοποικιλότητας καθώς, οι αστυνομικές, λιμενικές ή τελωνειακές αρχές κάθε κράτους είναι αυτές οι οποίες επωμίζονται την εφαρμογή της συνθήκης και οπωσδήποτε η ενασχόληση τους με τα συγκεκριμένα εγκλήματα πέραν του ότι τους παρέχει το ιστορικό αρχείο που απαιτείται σε όλες τις φάσεις της διαπραγμάτευσης, παρέχει επίσης και την ειδική γνώση (δρόμοι, δίκτυα, ποσότητες διακίνησης κ.α.) και την εξειδίκευση, τους καθιστά δηλαδή μεταξύ των τεχνικών πραγματογνωμόνων του θέματος, η οποία μπορεί να είναι πολύτιμη συμβολή στην κατάρτιση και βελτίωση των καθεστώτων.

Επί παραδείγματος, θέματα που αφορούν προσφυγικές ροές στην Αφρική, σε περιοχή όπου οι καταστάσεις επηρεάζονται από την δράση της Μπόκο Χαράμ, δε μπορούν να αναγνωσθούν χωρίς τη συνδρομή της «πληροφόρησης» και οποιαδήποτε προσπάθεια επίλυσης τέτοιων θεμάτων σε περιφερειακό καθεστωτικό επίπεδο δεν μπορεί να ευδοκιμήσει χωρίς αυτή την πληροφόρηση.

Αν και όχι αμιγώς, αλλά όμως ταυτόχρονα με πιο ισχυρούς δεσμούς από άλλα θέματα, στα ζητήματα ΠΒΑ τα οποία χρειάζονται την τεχνολογία που διαθέτει η GEOINT πληροφόρηση, π.χ. παρακολούθηση της αποψίλωσης των δασών ή της ερημοποίησης, η χρήση της προβάλλει επιτακτική. Και ενώ ο ευνόητος ρόλος που θα της αποδιδόταν είναι κατά τη διάρκεια λειτουργίας του καθεστώτος και στη φάση της επαναδιαπραγμάτευσης, μία ευρύτερη θεώρηση διαπιστώνει ότι μπορεί να είναι ιδιαίτερος χρήσιμα και κατά τη φάση της προδιαπραγμάτευσης και δη, στον εκκινητή.

⁹⁶ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

3.4 Γενική και Κατ'αίτηση (Στρατηγική ή Τακτική – Διαπραγματευτική) «Πληροφόρηση».

Όπως έχει ήδη γίνει προφανές μέχρι τώρα, υπάρχει πληροφόρηση που σχετίζεται με τα ζητήματα ΠΒΑ και υπάρχει ανεξάρτητα αν ζητήθηκε από κάποιους η παραγωγή της και περιπτώσεις όπου η παραγωγή της πληροφόρησης ακολουθεί συγκεκριμένες (ή καμιά φορά όχι απόλυτα συγκεκριμένες) αιτήσεις πληροφόρησης. Την πρώτη θα ονομάσουμε γενική και τη δεύτερη κατ'αίτηση «πληροφόρηση».

Στην γενική «πληροφόρηση» υπάγεται κυρίως η στρατηγική αν και υπάρχουν φορές που και κομμάτια της τακτικής πληροφόρησης υπάρχουν ήδη έτοιμα. Η περιβαλλοντική «πληροφόρηση» δεν έχει απαραίτητα ως αποστολή να προβλέψει συγκεκριμένα γεγονότα αλλά περισσότερο να βοηθήσει να επισημανθεί ένα ευρύ φάσμα εν δυνάμει συνθηκών που αν επισυμβούν θα μετατραπούν σε κινδύνους ή απειλές.⁹⁷

Έχοντας σε προηγούμενες παραγράφους αναλύσει επαρκώς την συνδρομή της «πληροφόρησης» στις ΔΔΚΠΒΑ μέσω της στρατηγικής, θα εστιάσουμε εδώ περισσότερο στην τακτική «πληροφόρηση» των διαπραγματεύσεων. Μάλιστα δε, αν θεωρήσουμε τις διαπραγματεύσεις ως μία επιχείρηση, κατ'αναλογία των στρατιωτικών ή αστυνομικών ακόμα καλύτερα, επιχειρήσεων, όπου χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι όροι της τακτικής και επιχειρησιακής «πληροφόρησης», θα μπορούσαμε να ονομάσουμε τις τακτικές πληροφορίες που απαιτούνται στις διαπραγματεύσεις ως «διαπραγματευτική πληροφόρηση».

Κατ' εξοχήν πεδίο των διαπραγματεύσεων όπου η «διαπραγματευτική πληροφόρηση» θα ήταν εξόχως υποβοηθητική είναι οι υποκειμενικές πλαισιώσεις.⁹⁸ Ζητήματα που αφορούν τα διαπραγματευόμενα μέρη ως θεσμικές οντότητες όπως, οι δομές εξουσίας, ο τρόπος που συνδιαλέγονται, οι πολιτικές, κοινωνικές συνθήκες και πως αυτές επηρεάζουν τις αρχικές θέσεις και την αντίληψη επί του διαπραγματευόμενου ζητήματος κ.α. καθώς επίσης και ζητήματα που αφορούν τα διαπραγματευόμενα μέρη ως άτομα, όπως τα ενδιαφέροντα τους, οι ενδεχόμενες προσωπικές εξαρτήσεις τους από εξωθεσμικά κέντρα που επηρεάζουν τη στάση τους

⁹⁷ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 662

⁹⁸ Ε. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ, *cited.*, σελ 88 επ.

επί του διαπραγματευόμενου ζητήματος, ο τρόπος που συνδιαλέγονται, ακόμα και τα προσωπικά τους εξωυπηρεσιακά ενδιαφέροντα, είναι όλα τους αντικείμενα στα οποία η «πληροφόρηση» μπορεί να δώσει απαντήσεις.

Σχετιζόμενη κατά κάποιο τρόπο με τις υποκειμενικές πλαισιώσεις αλλά πηγαίνοντας λίγο πιο πέρα εντός της εξέλιξης της διαπραγματευτικής διαδικασίας και ζητώντας να καλύψει τα κενά στην αλληλοκατανόηση των διαπραγματευομένων, τα οποία κυρίως δημιουργούνται από την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ τους, το οποίο τους οδηγεί να μην εκφράζονται πάντοτε ειλικρινώς και αποκαλύπτοντας όλα τους τα «χαρτιά», είναι και η χρήση μυστικών μεθόδων, όπως για παράδειγμα υποκλοπής επικοινωνιών, προκειμένου να αποκαλυφθούν σημαντικές, θέσεις, κινήσεις, καταστάσεις που επηρεάζουν καίρια την πορεία των διαπραγματεύσεων.

Τα παραπάνω διευκρινίζεται ότι μπορεί να αφορούν στην διαμόρφωση γνώσης των θέσεων και πολιτικών του στόχου της «πληροφόρησης» αλλά μπορεί όμως να έχουν και ως σκοπό την διερεύνηση της στάσης του στόχου έναντι των ημέτερων θέσεων και πολιτικών.

Επίσης, σχετιζόμενη με την τεχνολογία, ειδικά μετά την έξαρση που παρουσιάζουν τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ενημέρωσης αλλά και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι και η διεξαγωγή προπαγάνδας μέσω των δικτύων αυτών η οποία στοχεύει είτε τις ομάδες που επηρεάζουν τις θεσμικές πολιτικές επί της διαπραγμάτευσης είτε τα ίδια τα μέλη των διαπραγματευτικών ομάδων. Παράδειγμα τέτοιας προπαγάνδας το οποίο απαντάται συχνά είναι ο καταιγισμός των υπηρεσιακών ή ακόμα και των προσωπικών λογαριασμών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με μηνύματα λευκής ή γκρίζας προπαγάνδας υπέρ συγκεκριμένων θέσεων, η οποία εξαπολύεται είτε λίγο πριν είτε και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων.

Κεφάλαιο 4^ο

Εθνική Ασφάλεια

4.1 Γενικά

Ιστορικά, οι περιβαλλοντικές συνθήκες απετέλεσαν πάντοτε ισχυρό παράγοντα τόσο κατά το στρατηγικό σχεδιασμό όσο και κατά τον επιχειρησιακό στρατιωτικό σχεδιασμό. Οι προκλήσεις των καιρικών συνθηκών και των ασθενειών, που συνδέονταν άρρηκτα μαζί τους, κατά την εισβολή του Μ. Ναπολέοντα στη Ρωσσία το 1812, είναι πολύ γνωστές.⁹⁹

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες όμως διαφέρουν από τις υπόλοιπες παραμέτρους που λαμβάνονται υπόψη στους στρατηγικούς σχεδιασμούς που αφορούν την ασφάλεια κυρίως γιατί αποτελούν περισσότερο κινδύνους ενδεχόμενους να συμβούν (risks), παρά ως απειλές. Η περιβαλλοντική ασφάλεια με αυτή την έννοια συνδέεται και με τις τρωτότητες και βασίζεται στην υπόθεση ότι οι αλλαγές στις επικρατούσες περιβαλλοντικές συνθήκες οι οποίες εμφανίζονται ως φυσικός κίνδυνος (hazard), μπορεί να πυροδοτήσουν αλλαγές με τη μορφή «χιονοστιβάδας» εντός πολύπλοκων συστημάτων, όπως το περιβάλλον στο πεδίο αναφοράς που το εξετάζουμε και συνδυαζόμενες με τις τρωτότητες που υπάρχουν να επιφέρουν αιφνιδιασμό στον επιχειρησιακό αλλά και στρατηγικό σχεδιασμό.¹⁰⁰

Υιοθετώντας αυτό τον τρόπο σκέψης μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε γιατί οι παγκόσμιες αλλαγές στο περιβάλλον, οι οποίες έχουν διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικά μέρη του κόσμου, αλληλεπιδρούν με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές, δημιουργώντας νέες απρόσμενες κοινωνικο-περιβαλλοντικές αλλαγές, ικανές να αποσταθεροποιήσουν οικονομίες και έθνη. Ένα παράδειγμα είναι το πώς οι κλιματικές αλλαγές και η αύξηση των παγκόσμιων τιμών του πετρελαίου και του φωσφόρου συνέβαλαν στην Αραβική Άνοιξη μέσω της αναταραχής που αυτές οι αυξήσεις προκάλεσαν στις παγκόσμιες επισιτιστικές τιμές, η οποία με τη σειρά της συνέβαλε στις εξεγέρσεις για τα τρόφιμα σε αρκετές από τις πρωτεύουσες της Βόρειας Αφρικής, συμπεριλαμβανομένου του Καίρου. Παγκόσμιοι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι

⁹⁹ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 656

¹⁰⁰ *Ibid.*, σελ 658

λοιπόν μετατράπηκαν σε θέματα ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν ως στρατηγικοί κίνδυνοι.¹⁰¹

Με άλλα λόγια, επιβάλλεται υπό αυτό το πρίσμα η αλλαγή στην παραδοσιακή αντίληψη της ασφάλειας λαμβάνοντας υπόψη τα όσα η νέα αντίληψη για τη βιώσιμη πλέον ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος προσθέτουν στο σκηνικό της εθνικής και παγκόσμιας ασφάλειας. Παραδοσιακές θεωρήσεις της ασφάλειας με καθαρά χωρικά δεδομένα και απειλές που προέρχονται από εξωτερικούς εχθρούς και μόνον, επηρεασμένες από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου, δεν ανταποκρίνονται πλέον στις νέες προκλήσεις ασφαλείας. Σε μία μάλιστα περισσότερο ριζοσπαστική θεώρηση του θέματος, είναι αυτές οι παραδοσιακές ψυχροπολεμικές πολιτικές περί ασφάλειας και οι πολιτικές της οικονομικής μεγέθυνσης που προκάλεσαν και επιβαρύνουν το πρόβλημα της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.¹⁰² Για να χρησιμοποιήσουμε τους όρους του Michael Renner, «ένας λογικός ορισμός της ασφάλειας πρέπει να συμπεριλάβει αναπνεύσιμο αέρα και πόσιμο νερό, ασφάλεια από τοξικούς και ραδιενεργούς κινδύνους, ένα ανέπαφο ατμοσφαιρικό στρώμα του όζοντος, ένα σταθερό κλιματικό σύστημα, και προστασία έναντι της απώλειας καλλιεργήσιμης γής η οποία μας εξασφαλίζει το καθημερινό μας ψωμί».¹⁰³

Παρόμοιες απόψεις με την παραπάνω παράγραφο, οι οποίες τη δεκαετία του 1990 αποτελούσαν ίσως ευσεβείς πόθους της ακαδημαϊκής κοινότητας, είχε εκφράσει την ίδια εποχή και η κοινότητα των πληροφοριών, με αντιπροσωπευτικότερο παράδειγμα την «Εκτίμηση Απειλής του 1996» στην οποία χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, όχι μόνο μπορεί να επηρεάσει την πολιτική και οικονομική σταθερότητα των εθνών, αλλά μπορεί επίσης να θέσει παγκόσμιες απειλές στην ευημερία της ανθρωπότητας. Και συνεχίζει το ίδιο κείμενο με την επιβεβαίωση του ρόλου της «πληροφόρησης» στην αντιμετώπιση αυτών των απειλών καθώς και της υποστήριξης που παρείχε **ήδη** στις διαπραγματεύσεις και την

¹⁰¹ Victor GALAZ, Diego GALAFASSI, Jonas TALLBERG, Ellen HEY, Arjen BOIN, Claudia ITUARTE-LIMA, Jake DUNAGAN, Frances WESTLEY, Per OLSSON and Robert ÖSTERBERGH, *Connected Risks, Connected Solutions*, 2014., σελ 3

¹⁰² S. DALBY, "Security, intelligence, the national interest and the global environment," *cited.*, σελ 183 επ.

¹⁰³ Michael RENNER, "Environmental Dimensions of Disarmament and Conversion," in KEVIN J. CASSIDY AND GREGORY A. BISCHAK (ed.), *RealSecurity: Converting the Defense Economy and Building Peace*, Albany, State University of New York Press, 1993, ,σελ 90

εφαρμογή περιβαλλοντικών συμφωνιών, αναφέροντας ως παράδειγμα το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ.¹⁰⁴

Βέβαια, από τα ευχολόγια των ακαδημαϊκών αλλά και μελών κυβερνήσεων και υψηλόβαθμων στελεχών της «πληροφόρησης» που παρατηρούνται την δεκαετία του '90, μέχρι την εφαρμογή τους, η οποία δύο δεκαετίες μετά αν και έχει κάνει βήματα προς αυτή την κατεύθυνση δεν έχει φτάσει ακόμη στην πραγμάτωση των ευσεβών πόθων της μερίδας των ανθρώπων που αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα του αντικειμένου, μας χωρίζει ακόμα αρκετός δρόμος, αγνώστου χρονικής διάρκειας. Την ρητορική της δεκαετίας του '90 συνόδευε στον πλούσιο Βορρά και ιδιαιτέρως στις Η.Π.Α., η κυρίαρχη στην πράξη αντίληψη ότι οι περιβαλλοντικές αλλαγές και οι συνδεδεμένες με αυτές κοινωνικές επιπτώσεις οι οποίες ήταν αντίθετες με το πνεύμα της βιωσιμότητας στην ανάπτυξη, θα επηρέαζαν την ασφάλεια μόνο ως μακρινά γεγονότα, τα οποία στη χειρότερη περίπτωση θα οδηγούσαν σε συγκρούσεις, τοπικές ή περιφερειακές, αλλά σε κάθε περίπτωση, όσο και αν αυτά θα επηρέαζαν τα συμφέροντα των αναπτυγμένων χωρών που είχαν κάθε φορά ιδιαίτερους δεσμούς με τα συγκρουόμενα κράτη, αυτές οι συγκρούσεις θα έμεναν εκτός του δικού τους εδάφους και έτσι δεν αποτελούσαν παρά μόνο έμμεση απειλή, και μόνο ως προς τα συμφέροντα τους.¹⁰⁵

Μάλιστα, τα γεγονότα της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, ανέκοψαν προσωρινά την πορεία ευαισθητοποίησης επί των ΠΒΑ ζητημάτων, μεταφέροντας το σύνολο σχεδόν του ενδιαφέροντος περί την ασφάλεια, στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Η φύση όμως ήρθε πάλι να επέμβει και να επαναφέρει τα πράγματα στην αύξηση της προσοχής που της έδιναν οι άνθρωποι. Το έντονο κύμα καύσωνα στην Ευρώπη, το 2003 αλλά και οι καταστροφικές συννέπειες του τυφώνα «Κατρίνα», το 2005 στις Η.Π.Α., έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην επικράτηση του θέματος της κλιματικής αλλαγής στο προσκήνιο των θεμάτων ασφαλείας. Η κλιματική αλλαγή ήταν αυτή που προχώρησε περαιτέρω την προσέγγιση των ΠΒΑ ζητημάτων ως «πολλαπλασιαστή απειλών» στην αρχή και σταδιακά ως απειλών¹⁰⁶, διαφοροποιώντας την προσέγγιση

¹⁰⁴ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment Brief*, cited.

¹⁰⁵ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," cited., σελ 655 επ.

¹⁰⁶ *REPUBLICANS & DEMOCRATS AGREE: US SECURITY DEMANDS GLOBAL CLIMATE ACTION*, <http://psaonline.org/article.php?id=1402>.

που ήθελε τις συνδέσεις των περιβαλλοντικών κινδύνων εκτός εδάφους και συνεπώς, εκτός του πεδίου ασφαλείας των ανεπτυγμένων χωρών.¹⁰⁷

Άξιο αναφοράς, ενδεικτικό της αλλαγής αυτής, είναι το γεγονός ότι το 2007, το Υπουργείο Ενέργειας των Η.Π.Α. δημιούργησε τη Διεύθυνση Ενεργειακής και Περιβαλλοντικής Ασφάλειας συνδέοντας άρρηκτα αυτά τα δύο ζητήματα τα οποία έως τότε θεωρούνταν εντελώς ξεχωριστά. Να σημειωθεί εδώ ότι η Διεύθυνση αυτή υπάγεται στο Γραφείο Πληροφοριών και Αντιπληροφοριών του Υπουργείου Ενέργειας των Η.Π.Α (US Department of Energy's Office of Intelligence and Counter-Intelligence), το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα επίσημο μέλος της Κοινότητας Πληροφοριών των Η.Π.Α. Ακολούθησε το 2009 η CIA με το δικό της Κέντρο («The Center on Climate Change and National Security»), ενώ στην ΕΕ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αργότερα η Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης της ΕΕ {European Union's European External Action Service (EEAS)}, ασχολήθηκε επίσης με την κλιματική ασφάλεια και τους δείκτες εγκαίρου προειδοποιήσεως.¹⁰⁸

Στην εφαρμογή της η παραπάνω αναφερόμενη αλλαγή μεταφράστηκε στα πλαίσια της στρατηγικής πληροφόρησης, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, στην εξέταση των περιβαλλοντικών κινδύνων μέσω εκτιμήσεων βασισμένων σε προβολές σεναρίων, στην εξέταση απροσδόκητων αλλαγών σε περίπλοκα συστήματα και αύξησης της συνεργασίας με αδιαβάθμητες από πλευράς ασφαλείας, επιστημονικές κοινότητες.¹⁰⁹

Αν δε κάποιος συσχετίσει την τρομοκρατία όπως προβάλλεται ως παγκόσμια απειλή στις μέρες μας, με την Αραβική άνοιξη η οποία όπως παραπάνω αναφέραμε σχετίζεται με το περιβάλλον, τότε μπορεί να εύκολα να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ακόμη και σήμερα οι παραδοσιακές απειλές που έχουν το μερίδιο του λέοντος στην «πληροφόρηση» σχετίζονται και επηρεάζονται από τα περιβαλλοντικά θέματα.

¹⁰⁷ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 655

¹⁰⁸ J SOLANA and B FERRERO-WALDNER, "Climate Change and International Security: Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council," *Brussels: European Union*, 2008, March, pp. 1–11.

¹⁰⁹ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *cited.*, σελ 657 επ.

4.2 Επιμέρους ειδικά ζητήματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης και η σχέση τους με την εθνική ασφάλεια

Όπως ήδη αναφέρθηκε, τακτικές αναλύσεις και αναφορές των υπηρεσιών πληροφοριών ασχολούνται ή περιλαμβάνουν στοιχεία ΠΒΑ. Η κατηγοριοποίηση που ακολουθούν και τα ζητήματα που εξετάζουν, τα οποία είναι χαρακτηριστικά ζητήματα ΠΒΑ, είναι άκρως ενδιαφέρουσα και ενδεικτική του τρόπου με τον οποίο αυτά προσεγγίζονται σε μία «πληροφοριακή» αναφορά εκτίμησης κινδύνου, όπως παρακάτω:¹¹⁰

4.2.1 Τρόφιμα

Τα αυξημένα παγκόσμια αποθέματα σιτηρών έχουν ωθήσει τις παγκόσμιες τιμές τροφίμων προς τα κάτω κατά τους τελευταίους μήνες, διευκολύνοντας τον κίνδυνο μιας ραγδαίας αύξησης των τιμών το επόμενο έτος. Ωστόσο, οι φυσικές διαταραχές εφοδιασμού σε τρόφιμα, λόγω του καιρού, ασθένειας, και κυβερνητικών πολιτικών, θα πιέσουν το παγκόσμιο σύστημα τροφίμων και θα εντείνουν την αστάθεια των τιμών. Πολιτικές επιλογές μπορεί να περιλαμβάνουν απαγορεύσεις των εξαγωγών, εκτροπές των αρόσιμων γαιών για άλλες χρήσεις, και συμβάσεις μίσθωσης γης και εξαγοράς από ξένους. Η έλλειψη επαρκούς τροφής θα αποτελέσει παράγοντα αποσταθεροποίησης σε χώρες σημαντικές για την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ που δεν έχουν τις οικονομικές ή τεχνικές ικανότητες για την επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων ασφάλειας των τροφίμων τους. Σε άλλες περιπτώσεις, σημαντικές χώρες για τα συμφέροντα των ΗΠΑ θα βιώσουν κοινωνικές αναταραχές, που σχετίζονται με τα τρόφιμα αλλά θα είναι σε θέση να τα αντιμετωπίσουν χωρίς πολιτική αναταραχή. Παρόλο που συγκρούσεις χώρας με χώρα, που να σχετίζονται με τα τρόφιμα, δεν είναι πολύ πιθανό να συμβούν στο επόμενο έτος, ο κίνδυνος της σύγκρουσης μεταξύ των αγροτών και των ιδιοκτητών ζώων -συχνά σε χωριστά κράτη- θα αυξηθεί, καθώς η αύξηση του πληθυσμού, η απερέμωση, και η επέκταση των καλλιεργειών παραβιάζουν περιοχές βοσκής, ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική και την Κεντρική Ασία. Η συρρίκνωση της θαλάσσιας αλιείας, για παράδειγμα, στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας θα συνεχίσει να προκαλεί διπλωματικές διαφορές όσο οι ψαράδες θα αναγκάζονται να ταξιδέψουν μακρύτερα από την ακτή. Οι τρομοκράτες, αγωνιστές, και διεθνείς εγκληματίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν την τοπική επισιτιστική ανασφάλεια για να προωθήσουν τη δική τους νομιμότητα και να πλήξουν τις κυβερνητικές αρχές. Η διατροφική ανασφάλεια σε ασθενώς κυβερνώμενες χώρες

¹¹⁰ OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment, cited.*, σελ 9 επ.

θα μπορούσε επίσης να παρέξει ευκαιρίες για τις ομάδες των εξεγερμένων να επωφεληθούν από τις κακές συνθήκες, να εκμεταλλευτούν τη διεθνή επισιτιστική βοήθεια και να δυσφημήσουν τις κυβερνήσεις για την αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν τις βασικές ανάγκες.

4.2.2 Νερό

Οι κίνδυνοι για τις παροχές ύδρευσης λόγω των ελλείψεων, κακής ποιότητας, πλημμυρών και της κλιματικής αλλαγής, αυξάνονται. Αυτές οι δυνάμεις θα εμποδίσουν την ικανότητα των χωρών-κλειδιών για την παραγωγή τροφίμων και την παραγωγή ενέργειας, υπονομεύοντας τις παγκόσμιες αγορές τροφίμων και απαξιώνοντας την οικονομική ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα των δημογραφικών και οικονομικών πιέσεων, η Βόρεια Αφρική, η Μέση Ανατολή, η Νότια Ασία ιδιαίτερα, θα αντιμετωπίσουν δυσκολία στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του νερού. Η έλλειψη επαρκών υδάτινων πόρων είναι παράγοντας αποσταθεροποίησης στις αναπτυσσόμενες χώρες που δεν έχουν τους μηχανισμούς διαχείρισης, τους οικονομικούς πόρους, ή την τεχνική ικανότητα να λύσουν τα εσωτερικά προβλήματα του νερού τους. Άλλες χώρες είναι περαιτέρω πιεσμένες από τη μεγάλη εξάρτηση από το νερό του ποταμού που ελέγχεται από ανάντη έθνη, με ανεπίλυτα ζητήματα κατανομής του νερού. Οι πλουσιότερες αναπτυσσόμενες χώρες κατά πάσα πιθανότητα θα αντιμετωπίσουν τις αυξανόμενες, σχετικά με το νερό, κοινωνικές αναταραχές, αν και είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του νερού, χωρίς τον κίνδυνο της κρατικής αποτυχίας. Ιστορικά, οι εντάσεις του νερού έχουν οδηγήσει σε περισσότερες συμφωνίες κατανομής νερού παρά βίαιες συγκρούσεις. Ωστόσο, όταν οι συμφωνίες νερό αγνοούνται ή, όταν η ανάπτυξη των υποδομών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή τ γεωργία θεωρούνται ως απειλή για τους υδάτινους πόρους, τα κράτη τείνουν να ασκήσουν επιρροή επί των γειτόνων τους για να διατηρήσουν τα συμφέροντά τους στο νερό. Αυτή η δύναμη έχει εφαρμοστεί σε διεθνή φόρα και έχει συμπεριλάβει πιέσεις σε επενδυτές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, και δωρήτριες χώρες ώστε να υποστηρίξουν ή να σταματήσουν τα έργα υποδομής νερού. Επιπλέον, ορισμένοι τοπικοί, μη κρατικοί τρομοκράτες ή εξτρεμιστές θα στοχεύσουν σχεδόν βέβαιο, ευάλωτες υποδομές ύδρευσης σε μέρη που θα τους επιτρέψουν να επιτύχουν τους στόχους τους και να χρησιμοποιούν τα παράπονα που σχετίζονται με το νερό, ως εργαλεία στρατολόγησης και συγκέντρωσης χρημάτων.

4.2.3 Ενέργεια

Αύξηση της παραγωγής σχιστολιθικού αερίου και πετρελαίου των ΗΠΑ σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη αύξηση της ενεργειακής απόδοσης θα προσφέρει ένα πιο ασφαλές ενεργειακό μέλλον. Η μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας

θα μειώσει τον οικονομικό αντίκτυπο στις Ηνωμένες Πολιτείες των διαταραχών στις παγκόσμιες αγορές ενέργειας, αλλά δεν θα μονώσει τις Ηνωμένες Πολιτείες από τις δυνάμεις της αγοράς. Με τη συρρίκνωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας, η διακοπή του πετρελαίου θα έχει μειωμένες επιπτώσεις στο αμερικανικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, και την αξία του δολαρίου. Η μεγαλύτερη διαθεσιμότητα και χαμηλότερες τιμές του φυσικού αερίου και φυσικού αερίου υγρών θα διατηρήσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χώρας στα πετροχημικά και τις ενεργότερες παραγωγικές διαδικασίες. Ωστόσο, ορισμένοι βασικές χώρες παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, οι οποίες συνδέουν τα συμφέροντά πολιτικής των ΗΠΑ με τις εισαγωγές ενέργειας, ανησυχούν ότι η μεγαλύτερη παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ θα μειώσει την εμπλοκή των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή και την προστασία των κρίσιμων διαδρομών εφοδιασμού με πετρέλαιο. Η τάση στην εξόρυξη πετρελαίου είναι σε βαθύτερα νερά, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ανταγωνισμού για τις επιθυμητές περιοχές. Συμβατική παραγωγή πετρελαίου θα συνεχίσει να προμηθεύει το μεγαλύτερο μέρος του πετρελαίου παγκοσμίως, αν και οι ανακαλύψεις και οι προοπτικές για νέες πηγές μειώνονται. Ωστόσο, τα συμβατικά αποθέματα πετρελαίου έχουν επίσης τη δυνατότητα να παρέχουν σημαντικές αυξήσεις σε πετρέλαιο με τη βελτίωση των μεθόδων εκχυλίσεως. Η εκμετάλλευση των μη συμβατικών πετρελαϊκών πόρων στο Δυτικό Ημισφαίριο έχει τη δυνατότητα να μειώσει την εξάρτηση των ΗΠΑ, της Ευρώπης και της Ασίας από τις εισαγωγές που περνούν μέσα από ευπαθή σημεία συμφόρησης, όπως τα Στενά του Ορμούζ και της Μάλακα, ή προέρχονται από λιγότερο σταθερές περιοχές στη Μέση Ανατολή και την Αφρική.

4.2.4 Έντονα Καιρικά Φαινόμενα

Τα εμπειρικά στοιχεία και μόνο, χωρίς αναφορά στα κλιματικά μοντέλα, δείχνουν ότι μια γενική τάση αύξησης της θερμοκρασίας είναι πιθανόν να επηρεάζει τον καιρό και τα οικοσυστήματα, επιδεινώνοντας τις επιπτώσεις στον άνθρωπο. Αυτό το θερμότερο κλίμα, πιο υγρό σε ορισμένες περιοχές, ξηρότερο σε άλλες, είναι ανάλογο της αύξησης των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου. Τα τελευταία χρόνια, τα τοπικά τρόφιμα, το νερό, η ενέργεια, η υγεία και η οικονομική ασφάλεια έχουν επεισοδιακά υποβαθμιστεί σε όλο τον κόσμο από αντίξοες καιρικές συνθήκες. Αυτά περιλαμβάνουν πιο συχνές ή έντονες πλημμύρες, ξηρασίες, πυρκαγιές, τυφώνες, κυκλώνες, παράκτια υψηλή στάθμη υδάτων και κύματα καύσωνα. Η αύξηση της θερμοκρασίας, αν και μεγαλύτερη στην Αρκτική, δεν είναι απλώς ένα φαινόμενο σε υψηλά γεωγραφικά πλάτη. Επιστημονικό έργο των τελευταίων ετών έχει δείξει ότι ανωμαλίες θερμοκρασίας κατά τη διάρκεια

καλλιεργητικής περιόδου και οι επίμονες ξηρασίες έχουν παρακωλύσει τη γεωργική παραγωγικότητα και επεκτείνει την περίοδο των πυρκαγιών. Επιπλέον, έντονες καταιγίδες, τυφώνες, ανεμοστρόβιλοι, και κυκλώνες, όταν εκτίθενται σε αυξημένη ανθρώπινη υποδομή, συμβάλλουν στην μεγαλύτερη ζημιά και απειλούν συνεχώς τον αυξανόμενο αστικό πληθυσμό και την οικονομική ανάπτυξη. Η τάση αυτή κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να πιέζει τις υπηρεσίες πρώτης αντίδρασης, τις ΜΚΟ και τις ΕΔ που συχνά καλούνται να παράσχουν ανθρωπιστική βοήθεια.

4.2.5 *Αρκτική*

Αντίξοες καιρικές συνθήκες και η σχετικά χαμηλή οικονομική αξία επέτρεψαν στις χώρες που συνορεύουν με την Αρκτική να συνεργαστούν για την επιδίωξη των συμφερόντων τους στην περιοχή. Ωστόσο, όσο οι πολικοί πάγοι υποχωρούν, ανησυχίες ασφαλείας και οικονομικές θα αυξήσουν τον ανταγωνισμό για την πρόσβαση σε θαλάσσιες διαδρομές και φυσικούς πόρους. Ορισμένα κράτη βλέπουν την Αρκτική ως ένα στρατηγικό ζήτημα ασφαλείας που έχει τη δυνατότητα να δώσει σε άλλες χώρες πλεονέκτημα στην τοποθέτηση στρατιωτικών τους δυνάμεων.

Κεφάλαιο 5^ο

Επιστημονικά Δεδομένα – Επαναδιαπραγμάτευση

5.1 Γενικά

Όπως αναφέρθηκε και στο 1^ο κεφάλαιο, η πρώτη ιστορικά αλλά και από πλευράς μεγέθους συνεισφορά της «πληροφόρησης» στην προστασία του περιβάλλοντος και στις διαπραγματεύσεις των διεθνών συνθηκών και συμφωνιών ήταν και παραμένει, η συλλογή διάφορων δεδομένων, μέσω των προηγμένων συστημάτων επιτήρησης - παρατήρησης που διαθέτουν οι υπηρεσίες πληροφοριών και τα οποία είναι απαραίτητα στην επιστημονική κοινότητα για την καλύτερη κατανόηση των περιβαλλοντικών φαινομένων και αλλαγών. Όπως επιβεβαιώνει και ο DCI John Deutch, η Περιβαλλοντική Ομάδα Δράσης που είχε συσταθεί το 1991 προκειμένου να εξερευνήσει τρόπους με τους οποίους η «πληροφόρηση» θα μπορούσε να υποστηρίξει με τα μέσα της την περιβαλλοντική επιστημονική έρευνα, ανακάλυψε ότι δεδομένα που συλλέγονται ούτως ή άλλως από δορυφόρους και άλλα μέσα της Κοινότητας Πληροφοριών, μπορούν να καλύψουν κρίσιμα κενά της επιστημονικής κοινότητας. Το σημαντικό δε είναι ότι αυτά τα δεδομένα μπορούν να διατεθούν για μελέτη χωρίς να αποκαλύπτουν στοιχεία για πηγές και μεθόδους. Επί παραδείγματος, εικόνες από τα πρώτους δορυφόρους - που εκτοξεύθηκαν πολύ πριν τους εμπορικούς - μπορούν να δείξουν στους επιστήμονες πώς τα όρια της ερήμου, η βλάστηση, και οι πολικοί πάγοι έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Αυτές οι ιστορικές εικόνες, οι οποίες έχουν πλέον αποχαρακτηρισθεί, παρέχουν πολύτιμους δείκτες της περιφερειακής και παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.¹¹¹

Ήδη από το 2009 η CIA έχει αναπτύξει το Κέντρο για την Κλιματική Αλλαγή και Εθνική Ασφάλεια («The Center on Climate Change and National Security»), στα πλαίσια του οποίου δημιούργησε το πρόγραμμα «Μετρήσεις Γήινων Δεδομένων για Περιβαλλοντική Ανάλυση» (“Measurements of Earth Data for Environmental Analysis”), μέσω του οποίου συντονίζει τη διάθεση των διαβαθμισμένων τέτοιου είδους δεδομένων στην επιστημονική κοινότητα.¹¹² Στη συνέχεια ακολουθούν ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιου τύπου δεδομένων που συνοδεύονται

¹¹¹ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

¹¹² DEFENSE SCIENCE BOARD, *Trends and Implications of Climate Change for National and International Security*, Washington, 2011., σελ 85

μάλιστα από ιστορικά γεγονότα τέτοιας συνεργασίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων, της επιστημονικής και της «πληροφόρησης».

Διαστημικές, εναέριες, επίγειες και υδροστατικές συσκευές συλλογής δεδομένων εξυπηρετούν μεγάλη γκάμα αναγκών εθνικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της επαλήθευσης της συμμόρφωσης με τη μερική απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών και την παρακολούθηση της διάδοσης των πυρηνικών όπλων. Επιπλέον, πολλά από αυτά τα συστήματα συλλογής δεδομένων λειτουργούν ως σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης για πιθανές στρατιωτικές επιθέσεις. Μερικά από αυτά τα σύνολα δεδομένων, όταν παροπλίζονται, θα μπορούσαν να αποδειχθούν εξαιρετικά χρήσιμα για την παρατήρηση περιβαλλοντικών φαινομένων. Η παρακολούθηση της πυρηνικής καταστροφής του Τσέρνομπιλ με τον αναγνωριστικό δορυφόρο KH-11 είναι ένα κλασικό παράδειγμα των επικαλυπτόμενων θεμάτων ενδιαφέροντος των δύο κοινοτήτων, της επιστημονικής και της «πληροφόρησης».¹¹³

Η «πληροφόρηση», σχεδιάζοντας βάσει πληροφοριών από εικόνες (IMINT) και πληροφορίες σημάτων (SIGINT), έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αναχαίτιση μιας μαύρης αγοράς CFC, που καταστρέφει το όζον. Αυτή η «πληροφοριακή» υποστήριξη συνέβαλε στην επιτυχή διαπραγμάτευση και εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος.¹¹⁴

Η μεικτή επιτροπή ΗΠΑ-Ρωσίας για την Οικονομική και Τεχνολογική Συνεργασία (Gore-Chernomyrdin Commission) δημιούργησε μια παραγωγική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ΗΠΑ και της Ρωσίας. Αυτή η ανταλλαγή έφερε μοναδικά και πολύτιμα δεδομένα από τα προγράμματα «πληροφόρησης» της Ρωσίας. Για παράδειγμα, οι Ρώσοι έχουν συλλέξει πλούσια στοιχεία σχετικά με τον Αρκτικό Ωκεανό. Αυτές οι πληροφορίες είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση των ωκεανογραφικών και ατμοσφαιρικών διεργασιών, οι οποίες, με τη σειρά τους, είναι ζωτικής σημασίας για την ικανότητά μας να προβλέψουμε την παγκόσμια κλιματική αλλαγή. Έτσι οι Η.Π.Α. μαζί με τη Ρωσία, δημιούργησαν έναν άτλαντα CD-ROM του Αρκτικού Ωκεανού. Περιέχει περισσότερα από δύο εκατομμύρια επιμέρους παρατηρήσεις που συνελλέγησαν μεταξύ του 1948 έως 1993 από Ρώσικους σταθμούς, παγοθραυστικά, και εναέριες αποστολές, καθώς και παρατηρήσεις από σημαδούρες

¹¹³ D. D. DABELKO and G. D. DABELKO, "The international environment and the U.S. intelligence community," *cited.*, σελ 31

¹¹⁴ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment Brief, cited.*

των Η.Π.Α. Με αυτό τον τρόπο τα κάποτε διαβαθμισμένα δεδομένα είναι πλέον διαθέσιμα στο διαδίκτυο υπερδιπλασιάζοντας τις επιστημονικές εκμεταλλεύσεις των ωκεανογραφικών δεδομένων που διατίθονταν στους Αμερικανούς επιστήμονες.¹¹⁵

Μικρές αυξήσεις της μέσης θερμοκρασίας του αέρα του Αμαζονίου της Νότιας Αμερικής (*28C) μπορεί να επισπεύσουν την καταστροφή των τροπικών δασών, τα οποία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στις μεταβολές της θερμοκρασίας του αέρα. Απώλεια του τροπικού δάσους (δηλαδή αποτυχία ενός κεντρικού κόμβου του οικοσυστήματος) αυξάνει περαιτέρω την τοπική θερμοκρασία και μειώνει τις βροχοπτώσεις, επιταχύνοντας σημαντικά την καταστροφή του γειτνιάζοντος τροπικού δάσους μέσω ξηρασίας και πυρκαγιών. Η απώλεια των τροπικών δασών μειώνει επίσης τα κατάντη της ροής των υδάτων, αυξάνει την απώλεια των παγετώνων του ισημερινού, και δημιουργεί μία «μεταστροφή» του Αμαζονίου από αποθήκη σε πηγή διοξειδίου του άνθρακα, θηλιές ανατροφοδότησης για την υπερθέρμανση του πλανήτη και φυσικά κοινωνικές επιπτώσεις. Τέτοια εν δυνάμει σημεία καμπής που προκαλούνται από τη θερμοκρασία σε τροπικά δάση έχουν ήδη τεκμηριωθεί, και ο ρόλος των περιβαλλοντικών πληροφοριών είναι να χαρτογραφήσουν τις επιπτώσεις «χιονοστιβάδας» και πιθανά μελλοντικά σενάρια για την κατάλληλη απάντηση. Μια οριακή μεταβολή στη θερμοκρασία του αέρα μπορεί να μην φαίνεται σημαντική από μόνη της, αλλά μπορεί να πυροδοτήσει μία αλληλουχία σχετικών αλλαγών που πολλαπλασιάζονται σε ένταση και πιθανούς κινδύνους. Πρακτικά μιλώντας, η πρόκληση έγκειται στη μεταφορά τέτοιων σύνθετων επιστημονικών δεδομένων σε πληροφόρηση η οποία οδηγεί σε δράσεις των κυβερνήσεων, σε μια προσπάθεια να μειωθεί ο στρατηγικός και επιχειρησιακός αιφνιδιασμός.¹¹⁶

Οι πρωτοβουλίες του γερουσιαστή Gore σε δεδομένα του θαλάσσιου πάγου αποτελούν επίσης ένα παράδειγμα επιτυχημένης συνεργασίας στην ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών. Ο Γερουσιαστής και το προσωπικό του διευκόλυνε την απελευθέρωση στους επιστήμονες αποχαρακτηρισμένων δεδομένων του θαλάσσιου πάγου που συγκεντρώθηκαν από το Πολεμικό Ναυτικό στην Αρκτική. Το φθινόπωρο του 1991, ο Ωκεανογράφος του Πολεμικού Ναυτικού ανακοίνωσε αναθεώρηση της πολιτικής του Ναυτικού όσον αφορά στη δημοσιοποίηση των δεδομένων από την Αρκτική. Συμπεριλαμβανομένων των μετρήσεων του πάχους και

¹¹⁵ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

¹¹⁶ C. M. BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," cited., σελ 658 επ.

της έκτασης των πάγων, τα δεδομένα παρείχαν ιδιαίτερα σημαντικές ιδέες σχετικά με τις επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη, επειδή οι πολικές περιοχές είναι πιθανό να είναι δύο από τις πιο ευαίσθητες περιοχές στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από το σόναρ του Ναυτικού σε αυτόν τον τομέα είναι μοναδικά και πολύτιμα, διότι καθορίζουν τις γραμμές βάσης από τις δεκαετίες ταξιδιών κάτω από το κάλυμμα πάγου, λαμβάνοντας τις μετρήσεις.¹¹⁷

Τη δεκαετία του '90 η Ρωσία και οι Ηνωμένες Πολιτείες αντάλλαξαν αποχαρακτηρισμένα διαγράμματα και εικόνες που προέρχονταν από περιβαλλοντικές ζημιές κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 25 ετών στο Eglin Air Force Base στην Φλόριντα και στην αεροπορική βάση Γέισκ, στη νοτιοδυτική Ρωσία. Αυτή η συνεχής ανταλλαγή θα βοηθήσει και τις δύο χώρες στον καθαρισμό τοξικών και ραδιενεργών περιοχών τους. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία αυτών των χαρτών μπορούν να βοηθήσουν στον να εντοπιστούν πιθανές πηγές μόλυνσης στο μέλλον. Τέτοιου είδους ανταλλαγή πληροφοριών έχει αποδειχθεί ως ένας χαμηλού κόστους και πολύ αποτελεσματικός τρόπος, για να οικοδομηθεί η καλή θέληση και η ενίσχυση των διεθνών σχέσεων.¹¹⁸

Οι αποστολές διάφορων μέσων των ενόπλων δυνάμεων μειώνονται με το χρόνο όσο αυτά αντικαθίστανται από νεότερα. Η χρήση τους όμως, όπως των SR-71 B, U-2RS, F-14s αεροπλάνων θα μπορούσε να παράσχει πολύτιμη βοήθεια στην παρακολούθηση της οικολογικής υποβάθμισης. Η ανακάλυψη των επιστημόνων, ενώ επέβαιναν σε U-2, των υψηλών επιπέδων του όζοντος με το μονοξείδιο του χλωρίου πάνω από τον ανατολικό Καναδά και της Νέας Αγγλίας, απεικονίζει την μεγάλη χρησιμότητα των εν λόγω πλατφορμών. Σύμφωνα με έναν πρώην κυβερνήτη υποβρυχίου, «Οι Οξύρρυγχοι (τύπος υποβρυχίου υπό απόσυρση) έχουν σημαντική ικανότητα μεταφοράς επιστημόνων καθώς και του ευαίσθητου περιβαλλοντικού εξοπλισμού τους». Ο βετεράνος, από τρεις αποστολές της Αρκτικής, Δρ Alfred S.

¹¹⁷ D. D. DABELKO and G. D. DABELKO, "The international environment and the U.S. intelligence community," *cited.*, σελ 36

¹¹⁸ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda, cited.*

McLaren, υποστηρίζει τη χρήση των Οξυρρύγχων ως «παγκόσμιων ερευνητικών σκαφών».¹¹⁹

Μερικοί από τους επιστήμονες που συμμετείχαν στην Περιβαλλοντική Ομάδα Δράσης, σχημάτισαν μετέπειτα μια ομάδα που ονομάζεται MEDEA. Η MEDEA συνεργάζεται με την κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών για να καθορίσει αυτό που ονομάζεται "Global Fiducials Program." Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας αυτής, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000 είχε προγραμματιστεί η λήψη περιοδικά εικόνων επιλεγμένων περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος. Αυτό θα έδινε στους επιστήμονες μια συνεχή καταγραφή των αλλαγών στη γη που θα βελτίωνε την κατανόησή τους για τις περιβαλλοντικές διαδικασίες. Το πιο σημαντικό, θα ενίσχυε σημαντικά την ικανότητά τους να παρέχουν στρατηγική προειδοποίηση των δυνητικά καταστροφικών απειλών για την υγεία και την ευημερία των πολιτών.¹²⁰

5.2 Επαναδιαπραγμάτευση

Η «πληροφόρηση» μπορεί λοιπόν να διαδραματίσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην επιτήρηση και την παρακολούθηση συμμόρφωσης των καθεστώτων και επακόλουθα στην επαναδιαπραγμάτευση τους, χρησιμοποιώντας τις δυνατότητες που αναφέρθηκαν στα πιο πάνω παραδείγματα αλλά και αμέτρητες άλλες. Ουσιαστική διαφορά σε σχέση με την προδιαπραγμάτευση και την κυρίως διαπραγμάτευση είναι το γεγονός ότι υπάρχει κάτι συγκεκριμένο επί του οποίου ήδη εργάζονται, αφού συμβάλλουν στη επιτήρηση του και δεν είναι κάτι καινούριο, η δουλειά τους δηλαδή είναι στοχευμένη με ότι αυτό συνεπάγεται στην αρτιότητα της συλλογής, την επεξεργασία, τη μορφή στην οποία τα επικοινωνούν κ.α.

¹¹⁹ D. D. DABELKO and G. D. DABELKO, "The international environment and the U.S. intelligence community," *cited.*, σελ 31 επ.

¹²⁰ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda, cited.*

Κεφάλαιο 6^ο

Κίνητρα - Αντικίνητρα

6.1 Λόγοι Συμμετοχής της «Πληροφόρησης» - Προτεραιότητες

Εκτός από την εθνική ασφάλεια, θέμα το οποίο αποτελεί και το βασικό άξονα σύνδεσης «πληροφόρησης» και ΔΔΚΠΒΑ, και για το λόγο αυτό εξετάστηκαν στο προηγούμενο ιδιαίτερο κεφάλαιο, σχεδόν στο σύνολο τους, τόσο οι λόγοι που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια καθώς και ο ρόλος που μπορεί να παίξει η «πληροφόρηση», υπάρχουν επίσης και άλλοι λόγοι οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αιτία ώστε η «πληροφόρηση» να εμπλακεί με τα θέματα ΠΒΑ.

Ήδη από τη δεκαετία του 90, όπου αρχίζει να εμφανίζεται η «περιβαλλοντική πληροφόρηση», διακηρύσσεται ότι ακόμα και τότε δεν αποτελούσε ένα καινούριο αντικείμενο καθώς η δουλειά που τώρα γίνεται κάτω από την περιβαλλοντική ταμπέλα γινόταν στο παρελθόν κάτω από την ονομασία όπως, γεωγραφία, ζητήματα πόρων, έρευνας κ.α.¹²¹

Πρόσφατα μάλιστα (2015) μία κοινή δήλωση εξεχουσών προσωπικοτήτων των Η.Π.Α., διαμέσου μιας διακομματικής πλατφόρμας, επιβεβαιώνοντας για μία ακόμη φορά ότι η Κοινότητα Πληροφοριών και οι Ένοπλες Δυνάμεις των Η.Π.Α. έχουν αναγνωρίσει από χρόνια την κλιματική αλλαγή ως εθνικό κίνδυνο, καλεί για άμεση δράση.¹²² Ο μεγάλος αριθμός σημαινόντων προσωπικοτήτων της Κοινότητας Πληροφοριών των Η.Π.Α, οι οποίοι υπογράφουν τη δήλωση αυτή, είναι μία ακόμη απόδειξη ότι το θέμα της κλιματικής αλλαγής είναι στα ενδιαφέροντα της «πληροφόρησης».

Η διατήρηση δυνατοτήτων «περιβαλλοντικής πληροφόρησης» θα επιτρέψει στην κοινότητα πληροφοριών να απαντήσει σε σημαντικά ερωτήματα που είναι πιθανό να προέρχονται από τους «πελάτες» τους και στο μέλλον. Για παράδειγμα, ο ταχέως αυξανόμενος πληθυσμός και η οικονομική άνθηση της Κίνας θα μεταφραστεί

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *REPUBLICANS & DEMOCRATS AGREE: US SECURITY DEMANDS GLOBAL CLIMATE ACTION*, <http://psaonline.org/article.php?id=1402, cited.

σε μια τεράστια αύξηση της ζήτησης για φυσικούς πόρους του πλανήτη, συμπεριλαμβανομένων των καυσίμων και των τροφίμων. Τι αντίκτυπο θα έχει αυτό στις παγκόσμιες αγορές; Όπως και στο παρελθόν, πρέπει η κοινότητα των πληροφοριών να είναι έτοιμη να απαντήσει σε τέτοιες ερωτήσεις.¹²³

Η διατήρηση διευρυμένου πεδίου για την «πληροφόρηση» δικαιολογεί την αυξημένη χρηματοδότηση της. Αυτό αν και είναι ένα επιχείρημα που αναπτύχθηκε τη δεκαετία του '90 με την διαφαινόμενη τότε ανάγκη αναπροσαρμογής και τον κίνδυνο υποχρηματοδότησης της, έχει διαχρονικό χαρακτήρα. Μάλιστα τότε ο γερουσιαστής Sam Nunn, το χρησιμοποίησε όταν εισήγαγε νομοθεσία προκειμένου να θέσει στρατιωτικές και πληροφοριακές δυνατότητες στην εξυπηρέτηση της μελέτη του περιβάλλοντος.

Το κύριο θέμα είναι να μπορέσουν οι εκκινητές των ΠΒΑ θεμάτων να στρέψουν τους πόρους της «πληροφόρησης», στην παραγωγή της «περιβαλλοντικής πληροφόρησης». Και ενώ αυτό γίνεται για τους λόγους που προαναφέραμε όταν πρόκειται περί γενικής «πληροφόρησης», ειδικότερα για την «διαπραγματευτική πληροφόρηση» που γίνεται κατ'αίτηση, αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της ανάδειξης, υπό οποιαδήποτε θεώρηση, της μεγάλης σημασίας της συγκεκριμένης διαπραγμάτευσης, καθόσον, να μεν οι πόροι της κοινότητας πληροφοριών είναι συνήθως υψηλότεροι σε σχέση με άλλων κρατικών υπηρεσιών και φορέων, όμως δεν παύουν να είναι και αυτοί περιορισμένοι και να χρειάζονται προτεραιοποίηση.¹²⁴

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι άσχετα με το σύστημα που χρησιμοποιεί κάθε χώρα προκειμένου να θέσει τις προτεραιότητες της και συνεπακόλουθα να κάνει την κατανομή των διαθέσιμων πόρων της αναλόγως της προτεραιοποίησης αυτής, σύστημα οργανωμένο ή μη στο βαθμό που αναφέρεται στο παράδειγμα των Η.Π.Α, είναι προφανές ότι για ζητήματα μείζονος εθνικής σημασίας, όλοι οι διατιθέμενοι πόροι, δομές, υπηρεσίες, τίθενται στον αγώνα υπεράσπισης των εθνικών συμφερόντων.

¹²³ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

¹²⁴ Μία ενδιαφέρουσα εικόνα παραδείγματος προτεραιοποίησης πληροφοριακών απαιτήσεων αποτελεί το συγκεκριμένο κείμενο που αφορά το πώς αντιμετωπίζεται το ζήτημα στις Η.Π.Α. : OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *National Intelligence Priorities Framework (NIPF)*, 2007.

Βεβαίως, η μη δυνατότητα κάλυψης πλήρως των απαιτήσεων που θα είχε η διαπραγματεύση ενός καθεστώτος δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν δύναται να υποστηριχθεί καθόλου. Πάντοτε αναλόγως των διατιθέμενων πόρων και όλων αυτών των παραγόντων που αναφέρθηκαν παραπάνω, η συνδρομή της «πληροφόρησης» στις ΔΔΚΠΒΑ μπορεί να είναι μερική και κλιμακούμενη.

6.2 Λόγοι Συμμετοχής της «Πληροφόρησης» (από οπτικής δ.κ.σ.)

Η επιτυχία των διαπραγματεύσεων έγκειται και στη βαρύτητα που δίνουν οι κυβερνήσεις σε αυτά. Ακόμη και αν η διαπραγματεύση ενός ΠΒΑ καθεστώτος δεν τύχει της ανάλογης ή και καθόλου υποστήριξης από την «πληροφόρηση», η συμπερίληψη ως κρίσιμων και σημαντικών των θεμάτων ΠΒΑ γενικότερα, σε προϊόντα της «πληροφόρησης» τα οποία είναι σημαντικά και απευθύνονται σε υψηλό ακροατήριο¹²⁵, λειτουργεί και ως παράγοντας που αυξάνει την ευαισθητοποίηση επί θεμάτων ΠΒΑ όσων βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας και έχουν αυξημένη πολιτική επιρροή. Αυτή η ευαισθητοποίηση έχει ως πιθανό αποτέλεσμα την αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών με μεγαλύτερη βαρύτητα. Επίσης, η με τον ίδιο τρόπο ανάδειξη της σημασίας των θεμάτων ΠΒΑ και η σύνδεση τους με την εθνική ασφάλεια, μπορεί να επηρεάσει τη χρηματοδότηση των διαπραγματεύσεων αλλά πολύ περισσότερο των ίδιων των καθεστώτων, καθώς η κατανομή των διαθέσιμων πόρων κάθε κράτους γίνεται σύμφωνα με στρατηγικές αναλύσεις και συνήθως τα συνδεόμενα με την εθνική ασφάλεια θέματα τυγχάνουν μεγαλύτερης χρηματοδότησης.

Οι πόροι της κοινότητας πληροφοριών και ιδιαιτέρως η χρηματοδότηση τους¹²⁶, όπως αναφέρθηκε σε κάποιο παράδειγμα πιο πάνω, είναι συνήθως υψηλότεροι σε σχέση με άλλων κρατικών υπηρεσιών, ίσως και δυσθεώρητα υψηλοί. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι μεγάλος μέρος αυτής της «περιβαλλοντικής πληροφόρησης» είναι γενική «πληροφόρηση», που σημαίνει ότι υπάρχει ήδη έτοιμη, είναι ασύμφορο και πολυτέλεια θα μπορούσε να πει κανείς, από πλευράς δ.κ.σ., να μην εκμεταλλεύεται το εργαλείο αυτό.

¹²⁵ Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου προϊόντος είναι η ετήσια παγκόσμια εκτίμηση απειλής, έκδοση του Διευθυντή Πληροφοριών των ΗΠΑ, η οποία απευθύνεται σε επιτροπή της Γερουσίας: OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment, cited.*, σελ 7 επ.

¹²⁶ *U.S. Intelligence Budget Data*, <http://fas.org/irp/budget/index.html>, consulté le December 25, 2015.

6.3 Αντικίνητρα Συμμετοχής της «Πληροφόρησης»

Πέραν των λόγων που αναφέρθηκαν και δικαιολογούν ή ενθαρρύνουν τη χρήση και την ανάπτυξη της «περιβαλλοντικής πληροφόρησης», όπως αυτή αναπτύχθηκε έως τώρα, υπάρχουν και λόγοι-(αντικίνητρα ή προβληματισμοί) που αποθαρρύνουν τη χρήση της. Η ασφάλεια των πηγών, μεθόδων και οργάνων αλλά και το θέμα του απορρήτου των ίδιων των παρεχόμενων πληροφοριών είναι πολύ σημαντικό, αλλά ήδη υπάρχουν παραδείγματα, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω με την Ομάδα Δράσης, όπου έχει γίνει η αντίστοιχη πρόβλεψη και υπάρχει ο κατάλληλος μηχανισμός ώστε να παρέχονται τα στοιχεία αυτά.¹²⁷ Παρόλαυτά, ο προβληματισμός παραμένει και απαιτεί την εξεύρεση λύσεων όπως αυτή του παραδείγματος.

Η εγκυρότητα και αξιοπιστία, των όσων προέρχονται από τις υπηρεσίες πληροφοριών, οι οποίες δε χαίρουν ιδιαίτερης εκτίμησης από μία μεγάλη μερίδα ανθρώπων αλλά και θεσμών, και μάλιστα εντός του ΠΒΑ χώρου, που παραδοσιακά ανήκε σε αντίθετους φιλοσοφικούς και πολιτικούς χώρους από την κλασική «πληροφόρηση», είναι ένας ακόμη προβληματισμός, κατά πόσο δηλαδή τα αποτελέσματα θα είναι αλλοιωμένα λόγω πολιτικών παρεμβάσεων.

Θέματα κουλτούρας του προσωπικού αλλά και των υπηρεσιών των ίδιων αλλά και ζητήματα γραφειοκρατικής και όχι μόνο συμπεριφοράς, προσωπικών επιδιώξεων καριέρας, μπορεί να αποτελέσουν ισχυρούς ανασταλτικούς παράγοντες στην ομαλή συνεργασία των δύο χώρων.

Η συνδρομή της «πληροφόρησης» και ιδιαιτέρως αυτής σε τακτικό επίπεδο που περιλαμβάνει μυστική δράση, παρακολούθησεις επικοινωνιών, προφίλ μελών διαπραγματευτικής ομάδας κ.α., αν και ούτως ή άλλως εκτελούμενη με μυστικότητα, θα πρέπει να μην γίνεται αντιληπτή, ούτε καν ίσως ως πιθανολογούμενη, για τον επιπλέον λόγο ότι αυτό θα δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα στη σχέση εμπιστοσύνης, της οποίας η οικοδόμηση, όπως αναφέραμε, αποτελεί σκοπό και ταυτόχρονα θεμέλιο λίθο της διαπραγματευτικής διαδικασίας αλλά και της λειτουργίας του καθεστώτος.

Η αρχή της διαφάνειας επίσης, με την οποία εμποτίζονται όλο και περισσότερο τα καθεστώτα αυτά, με επιτομή στο παγκόσμιο πλέγμα αυτού του είδους των

¹²⁷ DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, cited.

καθεστώτων τη σύμβαση Aarhus, είναι εκ πρώτης όψεως και σε ως κάποιο βαθμό ασύμβατη με τη χρήση μυστικών υπηρεσιών, μεθόδων και πληροφοριών.

Αντί Επιλόγου

Αν και το ιδανικό λοιπόν θα ήταν τα κράτη αλλά και οι συμμετέχοντες κοινωνικοί φορείς να προσέρχονται στις διαπραγματεύσεις σε κλίμα απολύτου εμπιστοσύνης ό ένας προς τον άλλο, αλλά και πλήρους διαφάνειας και με «ανοιχτά χαρτιά», η πραγματικότητα δυστυχώς είναι διαφορετική και κατά πολλούς αναπόφευκτη, καθόσον συνάδει με την ανθρώπινη φύση και είναι απόρροια του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας της διεθνούς κοινωνίας και της υπάρξεως συμφερόντων, τα οποία πολλές φορές, τουλάχιστον στην αρχή μια τέτοιας διαδικασίας, φαίνονται συγκρουόμενα. Έτσι λοιπόν, η «πληροφόρηση», σε αυτό το μη ιδανικό πλαίσιο διαπραγματεύσεων, έρχεται να παίξει ένα ρόλο, που όπως και κάθε άλλο εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται από τους συμμετέχοντες στη διαπραγμάτευση, έχει τα πλεονεκτήματα του και τα μειονεκτήματα του, κυρίως όμως η αποτίμηση του θετικού ή αρνητικού ρόλου του, εξαρτάται κατ' εξοχήν από τη χρήση που θα του επιφυλάξουν όσοι το χρησιμοποιήσουν.

Το βασικό ερώτημα, αν υπάρχει και ποια είναι η παραγωγή της πληροφόρησης στη διαδικασία διαπραγμάτευσης διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, απαντήθηκε θετικά. Ο ρόλος αυτός, εν δυνάμει πολλαπλός, στηρίζεται σε υπάρχουσες θεωρητικές προσεγγίσεις αλλά και δομές, μέσα, μηχανισμούς, διαδικασίες και τεχνικές που είτε υπάρχουν και ήδη χρησιμοποιούνται επ' ωφελεία των ΠΒΑ καθεστώτων, είτε πρέπει να αναπτυχθούν.

Αναλόγως λοιπόν της βαρύτητας με την οποία κάθε κράτος ή οργανισμός αντιλαμβάνεται τα ζητήματα της περιβαλλοντικής προστασίας και της βιώσιμης ανάπτυξης, χρειάζεται να προβεί σε μικρότερες ή μεγαλύτερες αναθεωρήσεις του «πληροφοριακού» του δόγματος, οργάνωσης, μηχανισμών και προτεραιοτήτων προκειμένου να συγκροτήσει μία περιβαλλοντική «πληροφόρηση» η οποία να ανταποκρίνεται στην νέα αντίληψη για τα ζητήματα αυτά.

Ο σημαντικότερος λόγος κατά τη γνώμη του γράφοντος, για τον οποίο θα πρέπει η «πληροφόρηση» να συνδράμει στις ΔΔΚΠΒΑ, είναι ότι αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της κρατικής και δημόσιας ζωής και λειτουργίας, με πολύ βαρύνουσα επίδραση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στα ανώτερα κλιμάκια, με πρόσβαση σε αξιοζήλευτους πόρους, με ακαδημαϊκό υπόβαθρο σημαντικό, με εμπειρία και τεχνογνωσία τεράστια τα οποία, η προσπάθεια οικοδόμησης διεθνούς κοινού συμφέροντος, δε θα έπρεπε να παραθεωρήσει αντιθέτως να τα εκμεταλλευτεί. Και όχι μόνο γιατί η παραθεώρηση τους θα είχε διαφυγόντα οφέλη για την ίδια, αλλά και γιατί η διαδικασία διαπραγμάτευσης διεθνών καθεστώτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στο διάβα του χρόνου και η οποία

επιδιώκει την οικοδόμησης διεθνούς κοινού συμφέροντος, έχει έμφυτη την πολυδιάστατη αντιμετώπιση των ζητημάτων και επιδιώκει μέσω της σύνθεσης την επίλυση τους. Συνάδει λοιπόν στον εγγενή χαρακτήρα της διαδικασίας αυτής η συμπερίληψη της «πληροφόρησης».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Διεύθυνση Δόγματος ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ, *Στρατιωτικός Κανονισμός 31-14, Δόγμα Πληροφοριών του Στρατού Ξηράς*, Αθήνα, Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού, 2005.

Εμμανουέλα ΔΟΥΣΗ, *Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση σε Κρίση: Ρίο+20: Υποσχέσεις με Αβέβαιη Εφαρμογή*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2014.

Κωνσταντίνος ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός, Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Α.Ε., 2000.

Θεόδωρος ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ, *Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1995.

Ιωάννης ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2010.

Γεώργιος Δ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, *ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*, 2η έκδοση., Αθήνα, ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, 2002.

Ευάγγελος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ*, Αθήνα, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2014.

Ευάγγελος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή PLUS ULTRA*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006.

Γρηγόρης Ι. ΤΣΑΛΤΑΣ, *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2010.

Sun Tzu, *Η τέχνη του πολέμου*, Αθήνα, Infobooks, 2003.

Ξενόγλωσση

Chad M BRIGGS, "Developing Strategic and Operational Environmental Intelligence Capabilities," *Intelligence and National Security* , 2012, vol. 27, no. 5, pp. 653–668.

Simon CHESTERMAN, "“We can’t spy... If we can’t buy!": The privatization of intelligence and the limits of outsourcing ‘inherently governmental functions,’" *European Journal of*

International Law, 2008, vol. 19, no. 5, pp. 1055–1074.

David D. DABELKO and Geoffrey D. DABELKO, “The international environment and the U.S. intelligence community,” *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 1993, vol. 6, no. 1, pp. 21–41.

Simon DALBY, “Security, intelligence, the national interest and the global environment,” *Intelligence and National Security*, 1995, vol. 10, no. 4, pp. 175–197.

DEFENSE SCIENCE BOARD, *Trends and Implications of Climate Change for National and International Security*, Washington, 2011.

DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The National Intelligence Strategy of the United States of America*, 2014.

DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *The Environment on the Intelligence Agenda*, 1996.

DIRECTOR OF CENTRAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment Brief*, 1996.

Victor GALAZ, Diego GALAFASSI, Jonas TALLBERG, Ellen HEY, Arjen BOIN, Claudia ITUARTE-LIMA, Jake DUNAGAN, Frances WESTLEY, Per OLSSON and Robert ÖSTERBERGH, *Connected Risks, Connected Solutions*, 2014.

Stephen D. KRASNER, “Structural causes and regime consequences: regimes as intervening variables,” *International Organization*, 1982, vol. 36, no. 02, p. 185.

K. Lee Lerner and Brenda Wilmoth LERNER, *Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security*, , no. 1, 2014.

K. Lee LERNER, Brenda WILMOTH LERNER, Erin BEALMEAR, Joann CERRITO, Jim CRADDOCK, Miranda FERRARA, Kristin HART, Melissa HILL, Carol SCHWARTZ, Christine TOMASSINI, Michael J. TYRKUS and Peter GAREFFA, “Encyclopedia of Espionage, Intelligence and Security,” in *Gale*, , no. 2, 2014, pp. 1–5.

Andrew LIAROPOULOS and Ioannis KONSTANTOPOULOS, *PRIVATIZATION OF INTELLIGENCE: TURNING NATIONAL SECURITY INTO BUSINESS*, <http://www.rieas.gr/research-areas/2014-07-30-08-58-27/tran...atization>.

Mark M. LOWENTHAL, *Intelligence: From Secrets to Policy*, 6th ed., Thousand Oaks, CQ Press, 2015.

Don McDOWELL, *Strategic Intelligence*, Revised., Plymouth, Scarecrow Press, Inc., 2009.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment*, 2015.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *Worldwide Threat Assessment*, 2014.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *United States National Intelligence: An Overview*, 2013.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *National Intelligence; a consumer's guide*, 2009, vol. 1.

OFFICE OF THE DIRECTOR OF NATIONAL INTELLIGENCE, *National Intelligence Priorities Framework (NIPF)*, 2007.

Scott PACE, Kevin M. O'CONNELL and Beth E. LACHMAN, *Using Intelligence Data for Environmental Needs*, 1997.

Gwyn PRINS, "Politics and the Environment," *International Affairs*, 1990, vol. 66, no. 4, pp. 1–119.

Michael RENNER, "Environmental Dimensions of Disarmament and Conversion," in KEVIN J. CASSIDY AND GREGORY A. BISCHAK (ed.), *RealSecurity: Converting the Defense Economy and Building Peace*, Albany, State University of New York Press, 1993, .

Eric ROSENBACH and Aki J PERITZ, *Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community*, 2009.

Philippe SANDS, *Principles of International Environmental Law*, 2η ed., no. 1, Cambridge, New York, Cambridge, 2003.

J SOLANA and B FERRERO-WALDNER, "Climate Change and International Security: Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council," *Brussels: European Union*, 2008, March, pp. 1–11.

Glenn J. VOELZ, "Contractors and Intelligence: The Private Sector in the Intelligence Community," *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 2009, vol. 22, no. 4, pp. 586–613.

Oran R. YOUNG, "INTERNATIONAL REGIMES: Toward a New Theory of Institutions," *World Politics*, 1986, vol. 39, no. 1, pp. 104–122.

Ιστοσελίδες

<http://www.ypeka.gr/>

<https://treaties.un.org/>

<https://sustainabledevelopment.un.org/>

<http://eeas.europa.eu/>

<https://www.dni.gov/>

<https://climateandsecurity.org/>

<http://www.envirosecurity.org/>

<http://fas.org/irp/>

<https://wikileaks.org>

Ronald B. MITCHELL, *International Environmental Agreements Database Project (Version 2014.3)*, <http://iea.uoregon.edu>.

REPUBLICANS & DEMOCRATS AGREE: US SECURITY DEMANDS GLOBAL CLIMATE ACTION, <http://psaonline.org/article.php?id=1402>.

U.S. Intelligence Budget Data, <http://fas.org/irp/budget/index.html>